

Investigating the impact of the quality of third places on the Vitality of urban spaces (Case Study: Isfahan Chaharbagh Abbasi pedestrian)

Zabihallah BeheshtiZadeh ¹| Ali Akbar Salaripour^{✉ 2}

1. Master of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, University of Guilan, Guilan, Iran.

E-mail: beheshti1974@gmail.com

2. Corresponding author, Associate Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Art, University of Guilan, Guilan, Iran.

E-mail: Salaripour@guilan.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received : 13 July 2023

Received : 3 October 2023

Accepted : 5 November 2023

Published : 18 February 2025

Keywords:

Pedestrian,

Third place,

Sociability,

Vitality,

Isfahan Chaharbagh Abbasi

ABSTRACT

One of the features of a pedestrianized city is having suitable public places so that citizens could spend their leisure time there. Making such spaces is one of the important duties of city managers. Chaharbagh Abbasi Street, having the characteristics of third places such as green spaces and shady trees that can bring a sense of belonging and memories for pedestrians is now available as a pedestrian for citizens. In this research, the conceptual model was defined by studying library document and, which is done by examining another research works conducted in this field. In this model, the characteristics of the third places were classified as independent variables in four indicators of "uses and activity", "access and linkages", "comfort and image", and "sociability". And the extent of its effect on vitality index as a dependent variable was investigated by designing a questionnaire in the form of a five-choice Likert scale and analyzed by Smart PLS software with a second order confirmatory Factor method. The statistical sample size was obtained using the Morgan Table and the questionnaire was distributed randomly among 384 citizens over 18 years old in Chaharbagh Abbasi pedestrian area of Isfahan city. This study showed that, although "access and linkages" variables does not have a direct effect on the vitality variable, indirectly and through influencing other variables, it has a significant role in the presence and vitality of Chaharbagh pedestrian space. In this research, 66% of the changes in vitality as a dependent variable were explained by independent variables such as "comfort and image", "sociability", "uses and activity" in the structural model. Since most of the citizens use the pedestrian space as a place to talk and have fun with family and friends, it is very crucial to provide a safe environment that can make the conversation space pleasant. Along with the suitable flooring, the creation of shaded spaces, and the satisfactory quality of outdoor spaces and cafes, is some of the features that could attract the attention of the public and have improved the mentioned memorable feeling. If the city managers pay attention to these issues, it will certainly create a pleasant environment.

Cite this article: Salaripour, A., BeheshtiZadeh, Z., (2025). Investigating the impact of the quality of third places on the Vitality of urban spaces (Case Study: Isfahan Chaharbagh Abbasi pedestrian). *Journal of Geography and Planning*, 28 (90), 139-161. <http://doi.org/10.22034/gp.2023.57516.3166>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/gp.2023.57516.3166>

Publisher: University of Tabriz.

Introduction

One of the features of a pedestrianized city is having suitable public places, so that citizens could spend their leisure time there. Chaharbagh Abbasi Street, having the characteristics of third places such as green spaces and shady trees that can bring a sense of belonging and memories for pedestrians is now available as a pedestrian for citizens. Some of the goals that are considered in the present research include identifying and examining the characteristics of the Chaharbagh Abbasi pedestrian based on the criteria of presence and vitality of urban spaces, analyzing the indicators that affect the mental and emotional relationship of pedestrians with the pedestrian space including the memorable feeling, and, in the end, providing optimal solutions for the purpose of planning and optimizing the pedestrian.

Data and Method

The current research is applied in terms of purpose and descriptive in terms of method. In this research, one of the first steps is to draw a conceptual model, by studying library document and also, which is done by examining other research works conducted in this field. In this model, the characteristics of the third places were classified as independent variables in four indicators of "uses and activity", "access and linkages", "comfort and image", and "sociability". And the extent of its effect on vitality index as a dependent variable was investigated by designing a questionnaire in the form of a five-choice Likert scale and analyzed by Smart PLS software with a second order confirmatory Factor method. The statistical sample size was obtained using the Morgan Table and the questionnaire was distributed randomly among 384 citizens over 18 years old in Chaharbagh Abbasi pedestrian area of Isfahan city. To analyze the collected data, descriptive statistics including mean and standard deviation were used to organize, summarize, prepare tables, draw diagrams, and describe and interpret the data collected from the statistical sample. Furthermore, in this research, the inferential statistics method has been used. This method deals with the characteristics and parameters related to the statistical population of the research and the quality of the relationship between concepts and variables, which includes one-sample T- test , and correlation tests using the structural equation method in the form of SPSS and Smart PLS softwares.

Results and Discussion

This study showed that, although "access and linkages" variables does not have a direct effect on the vitality variable, indirectly and through influencing other variables, it has a significant role in the vitality of Chaharbagh pedestrian space. In this research, 66% of the changes in vitality as a dependent variable were explained by independent variables such as "comfort and image", "sociability", "uses and activity" in the structural model. By examining the coefficients of the path in the t-statistic, since these values for the variables of "sociability", "uses and activity" and finally, "comfort and image" towards the vitality variable are 6.941, 2.483, and 6.067, and all of them are bigger than 1.96, So this hypothesis is confirmed that Chaharbagh pedestrian as a third place has been able to create vitality and social liveliness. The results of the one-sample t-test showed that in terms of the quality of the variables of the studied area, it has a score higher than the average from the citizens' point of view. In this regard, the analysis of the inferential statistics of the structural equation model shows that the memorable feeling, which was presented as an item (B07) in the sociability index (with a factor load of 0.802 and score of 3.95 out of 4) indicates a high correlation between the pleasantness of the Chaharbagh pedestrian space and sociability.

Conclusion

Since most of the citizens use the pedestrian space as a place to talk and have good times with their family and friends, it is very crucial to provide a safe environment that can make the conversation space pleasant. Along with the suitable flooring, creation of the shaded spaces, and the satisfactory quality of outdoor spaces and cafes, is some of the features that could attract the attention of the general public and have improved the mentioned memorable feeling. Although at the time of distribution of the questionnaire, the corona pandemic had not completely disappeared, the presence of families in that particular health situation, shows the sociality of the pedestrian space in addition to its proper health status. Since Chaharbagh Abbasi can be considered one of the most successful pedestrians in Iran, continuous monitoring of it is of particular importance. Therefore, paying attention to the age of the Chaharbagh pedestrian and the existence of old buildings there, is one of the most vital potentials in this space, if managed and used optimally, could greatly contribute to its vitality. In fact, this is a point that if city managers don't pay attention to, it will cause the liveliness and vitality of this pedestrian to disappear in the not-so-distant years.

بررسی تأثیر کیفیت مکان‌های سوم بر میزان سرزندگی فضاهای شهری

(مورد پژوهی: پیاده‌راه چهارباغ عباسی اصفهان)

ذبیح‌الله بهشتی زاده^۱ | علی اکبر سالاری پور^۲

۱. کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری گروه شهرسازی دانشکده هنر و معماری دانشگاه گیلان، ایران. رایانامه: beheshti1974@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه شهرسازی دانشکده هنر و معماری دانشگاه گیلان، ایران. رایانامه: salaripour@guilan.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	از جمله ویژگی‌های شهر پیاده مدار، داشتن مکان‌های عمومی مناسب است تا شهروندان بتوانند اوقات فراغت خود را در آنجا سپری نمایند. خیابان چهارباغ عباسی با داشتن ویژگی‌های مکان‌های سوم از قبیل فضاهای سرسبز و درختان سایه دار، احساس تعلق و خاطره انگیزی، امروزه بصورت پیاده‌راه در اختیار عابری پیاده قرار گرفته‌است. در این تحقیق ابتدا با مطالعه اسناد کتابخانه ای، مدل مفهومی ترسیم گردید. در این مدل ویژگی‌های مکان‌های سوم بعنوان متغیر مستقل در چهار شاخص تنوع و کاربری، دسترسی و پیوستگی، راحتی و منظر و نهایتاً اجتماع‌پذیری دسته‌بندی گردید و با طراحی پرسشنامه در قالب طیف لیکرت پنج گزینه‌ای، و توزیع آن با توجه به حجم نمونه بر اساس جدول مورگان در میان ۳۸۴ نفر از شهروندان بالای ۱۸ سال در پیاده‌راه چهارباغ و حوزه بلافصل آن، میزان تأثیرات آنها بر روی شاخص سرزندگی بعنوان متغیر وابسته از طریق نرم افزار Smart PLS با روش تایید عاملی دو مرحله ای مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه نشان داد هرچند متغیر دسترسی و پیوستگی تأثیر مستقیم بر روی متغیر سرزندگی ندارد اما بطور غیر مستقیم و از طریق تأثیرگذاری بر روی سایر متغیرها، نقش قابل ملاحظه‌ای بر سرزندگی فضای پیاده‌راه چهارباغ دارد. در این پژوهش ۶۶ درصد تغییرات سرزندگی بعنوان متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل از قبیل راحتی و منظر، اجتماع‌پذیری، کاربری و فعالیت در مدل ساختاری تبیین گردید. از آنجاییکه بیشتر شهروندان از فضای پیاده‌راه به عنوان پاتوق گفتگو و خوشگذرانی در کنار خانواده و دوستان استفاده می‌کنند، لذا فراهم کردن محیطی امن که بتواند فضای گفتگو را دلنشین نماید، بسیار حائز اهمیت می‌باشد. بدین منظور، کف‌سازی مناسب به همراه ایجاد فضای سایه دار و کیفیت بخشی به فضاها و کافه‌های روباز از جمله نکات بارزی است که مورد توجه عموم شهروندان بوده و احساس خاطره‌انگیزی را بهبود بخشیده است. و در صورتیکه مدیران شهری به این مسائل اهتمام داشته باشند می‌تواند فضای دل‌نشینی را برای شهر به ارمغان بیاورد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۲	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۰۱	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۴	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۱/۳۰	
کلیدواژه‌ها: اجتماع‌پذیری، پیاده‌راه، سرزندگی، مکان سوم، چهارباغ عباسی اصفهان.	

استناد: سالاری پور، علی اکبر بهشتی زاده، ذبیح‌الله؛ (۱۴۰۳). بررسی تأثیر کیفیت مکان‌های سوم بر میزان سرزندگی فضاهای شهری (مورد پژوهی: پیاده‌راه

چهارباغ عباسی اصفهان). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۸ (۹۰)، ۱۶۱-۱۳۹

<http://doi.org/10.22034/gp.2023.57516.3166>

مقدمه

از نظر تاریخی فضاهای عمومی در شهرها به عنوان فضاهایی برای خدمات رسانی به نیازهای اولیه، ارتباطات و نیازهای سرگرمی و اجرای تعدادی عملکرد سیاسی، مذهبی، بازرگانی، مدنی و اجتماعی استفاده می‌شد. در جوامع توسعه یافته معاصر، تعداد زیادی از این عملکردها به عرصه‌های خصوصی یا مجازی انتقال یافته‌اند (Mehta, 2013). اجتماع پذیری، یکی از نقش‌های همیشگی فضای عمومی بوده‌است. فضای عمومی خوب به ایجاد بستری برای سرگرمی و یادگیری عقاید متنوع می‌پردازد. از بعد اجتماعی این فضاها برای همه در دسترس هستند، بدون توجه به نژاد، سن یا جنسیت؛ آنها مکان‌های اجتماعی دموکراتیک برای شهروندان هستند. و به ارائه یک هویت فرهنگی برای ناحیه مربوطه می‌پردازند. ویژگی‌های پایه‌ای فضاهای عمومی عبارتند از: شخصیت آن به عنوان ناحیه باز، قابل دسترس بودن آن برای همه کاربران، فرم فضایی آن به عنوان فضای درونی شهر و پتانسیل آن برای انواع گوناگون فعالیتها و تعاملات. در واقع فضای عمومی یک عنصر مهم ساختار شهری است که نقش‌های متنوع فضایی، اجتماعی و اقتصادی را در شهر ایفا می‌کند. به طور کلی می‌توان گفت مکان‌های شهری، فضاهایی هستند که با قابلیت دسترسی بیست و چهار ساعته امکان ایجاد تعاملات اجتماعی را فراهم می‌سازند. فضای عمومی باز محلی می‌تواند نقش مهمی را در مراقبت از دو مولفه اصلی کیفیت زندگی یعنی سلامتی و رضایتمندی از زندگی ایفا کند. شرط اصلی برای این که یک فضای عمومی، فضای شهری تلقی شود این است که در آن تعامل اجتماعی صورت گیرد (حیدرزاده، پوریزادان پرست، ۱۳۹۷). زمانی می‌توانیم فضای شهری را موفق بنامیم که میزان استفاده و حضور افراد در آن بطور قابل توجهی چشمگیر باشد. افزایش تعاملات اجتماعی و همبستگی میان افراد حاصل ارتباط تنگاتنگ معماری و شهرسازی می‌باشد اما امروزه بدلیل جدایی معماری و شهرسازی شاهد کاهش روابط اجتماعی و مشارکت شهروندان در فضاهای شهری هستیم (بهزادفر و طهماسبی، ۱۳۹۲).

امروزه به دنبال گسترش بی‌رویه شهرها و کاربرد روزافزون اتومبیل، به تدریج نقش عابر پیاده در فضاهای شهری کم‌رنگ شده‌است (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۵). ترافیک و آلودگی هوا از یک سو و کم‌تحرکی از سوی دیگر، سلامت شهرنشینان را با مخاطرات جدی روبرو ساخته است و در این بین کمبود فضای مناسب برای انجام تعاملات اجتماعی، دوری‌گزینی، افسردگی و مشکلات روانی فراوانی را برای جوامع به ارمغان آورده است. با این رویکرد پیاده به عنوان رکن اصلی نزد طراحان و برنامه‌ریزان شهری مطرح گردیده است که هیچ‌گونه تقابلی را با اتومبیل در پی ندارد. نمونه‌های اولیه پیاده‌راه در شهرهای اسن و کاسل در آلمان، روتردام در هلند و کاون تری در انگلستان احداث شدند. در ایالات متحده آمریکا نیز اولین پیاده‌راه در سال ۱۹۵۹ میلادی در کالامازو ۵ ساخته شد. خصیصه تمامی این اقدامات اولویت بخشی به حضور عابر پیاده با هدف احیای حیات مدنی بود (شفاقی، ۱۳۸۶). هرچند اولین اقدام عملی در ارتباط با احداث پیاده‌راه در ایران را می‌توان به تجربه تفکیک سواره از پیاده در تبریز (خیابان تربیت، خیابان استاد شهریار و محور قلعه سنگی) اشاره نمود (کاشانی‌جو، ۱۳۹۰). اما در این میان آنچه می‌بایست قبل از احداث یک مسیر پیاده‌راه مورد توجه قرار گیرد ایجاد فضای شهری با شرایط و ویژگی‌های مکان سوم برای شهروندان می‌باشد در این میان بهبود کیفیت زندگی فردی و اجتماعی عابرین پیاده از امنیت تا زیبایی شناختی از جمله اهداف پیاده‌راه سازی می‌باشد (کریمی مشاور، نگین تاجی، ۱۳۹۱). خیابان چهارباغ عباسی اصفهان با قدمتی حدود ۴۰۰ سال، در دوران صفوی شاه‌رگ اصلی ارتباط شهر به رودخانه زاینده‌رود بوده‌است. این خیابان از میدان دروازه دولت آغاز و به سی و سه پل منتهی می‌گردد. از آنجاییکه این گذر از لحاظ هویت تاریخی جزء یکی از مهمترین فضاهای شهری محسوب می‌گردد همواره در طرح‌های شهری مورد توجه خاصی قرار داشته و نهایتاً با برنامه‌ریزی شهرسازان و مدیران شهری به پیاده‌راه تبدیل گردید و امروزه پذیرای عابرین پیاده می‌باشد. در واقع احداث پیاده‌راه چهارباغ به نوعی گذر از شهر خودرو محور است که نوید بخش رویش دوباره شهری با ویژگی‌های سرزندگی می‌باشد. در خصوص طرح پیاده‌راه سازی چهارباغ عباسی بررسی این موضوع که تلفیق کاربری جداره‌ها، زیبایی شناختی و ایجاد یک هارمونی مناسب با پیاده‌راه تا چه میزان می‌تواند منجر به بهبود کیفیت مکانهای سوم و نهایتاً ایجاد تعاملات اجتماعی و بالطبع سرزندگی جامعه گردد و اینکه علیرغم توجه به اهمیت فضا و منظر

شهری و کف سازی مناسب، انجام چه تغییراتی از حیث کالبدی و کاربری های پیرامون می‌تواند منجر به تقویت و بهبود نقش مکان‌های سوم گردد، از جمله نکاتی است که باید مورد مطالعه قرار گیرد. بررسی ابعاد مختلف پیاده‌راه چهارباغ عباسی از حیث میزان تاثیر پذیری عابرین از فضای کالبدی، سیما و منظر، مبلمان شهری و سایر مواردی که می‌تواند نقش بسزایی در آینده پیاده‌راه سازی از نظر توسعه و طراحی اینگونه فضاهای شهری داشته باشد؛ ضرورتی غیرقابل انکار می‌باشد. نیل به این اهداف و گام برداشتن برای رسیدن به شهری پیاده محور می‌تواند از جمله اهداف مطالعات شهری باشد. با این رویکرد پژوهش مورد نظر در صدد پاسخ به این سوالات است: ۱- پیاده‌راه چهارباغ تا چه میزان به حیات و سرزندگی اجتماعی منجر گردیده است؟ ۲- نقش مکان‌های سوم در پیاده‌راه چهارباغ تا چه میزان به دل بستگی، خاطره‌انگیزی و احساس وفاداری شهروندان منجر می‌گردد؟ ۳- چه راهکارهایی برای بهبود شرایط محیطی پیاده‌راه چهارباغ با تاکید بر مکان‌های سوم در راستای افزایش سرزندگی و حضور پذیری شهری وجود دارد؟

در راستای این مطالعه، پژوهش‌های صورت گرفته طبق جدول شماره ۱ ملاحظه می‌گردد.

جدول (۱). پیشینه مطالعه

نویسندگان (سال انتشار)	عنوان تحقیق	نتایج
ناصری و همکاران (۱۴۰۰)	تبیین نقش مکان‌های سوم در پایداری اجتماعی شهر اصفهان	نتایج پراکندگی شاخص‌های کلان در بخش مکان‌های سوم به عنوان مقادیر خروجی به صورت خوشه‌ای تثبیت و دارای یک خودهمبستگی فضایی مثبت (الگوی متمرکز) بودند، بین مناطق مختلف شهری بالاترین میزان پایداری اجتماعی مکان‌های سوم مربوط به مناطق ۳ و ۴ شهری و پایین‌ترین میزان پایداری اجتماعی در مناطق ۶ و ۸ شهری بوده‌است که این خود به خود ارتباط مستقیمی با میزان جمعیت و سطح سرانه‌های موجود با توجه به حجم جمعیت، مساحت، طول شبکه معابر و متوسط تولید پسماند و همچنین مساحت پارک های شهری در سطح مناطق منتخب شهر اصفهان را دارا می‌باشد.
Israt and Hassan, (۲۰۲۲)	خیابان‌های کاربر پسند و رتبه بندی ادراک کاربران از ویژگی‌های محیطی پیاده‌راه در شهر داکا	ساخت خیابان کاربر پسند از دیدگاه کاربران رابطه معناداری با ویژگی‌های فضاهای عمومی در بافت داکا دارد. و همچنین همبستگی بین ویژگی‌های فضاهای عمومی شامل اجتماعی بودن، کاربری‌ها و فعالیت‌ها، دسترسی و پیوند و ایمنی، راحتی و منظر، نشان‌دهنده مسائل تأثیرگذار بر محیط عابر پیاده نسبت به شرایط حیاتی در شهر داکا است.
سالاری پور و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی نقش مکان‌های سوم شهری در توسعه گردشگری در پیاده‌راه مرکزی شهر رشت	مولفه‌های «هویت‌مندی مکان»، «کیفیت-پیاده‌راه» و «مکان‌های سوم» تاثیر قابل توجهی را در توسعه و رونق گردشگری در پیاده‌راه دارند.
بیگدلی راد و زریاف (۱۴۰۰)	ارزیابی عوامل موثر بر مطلوبیت محورهای پیاده شهری (مطالعه موردی: حاده سلامت شهر قزوین)	دریافتند که در عامل کالبدی معیارهای پیوستگی و عرض محور، در عامل زیست محیطی معیار نظافت و پاکیزگی و در عامل راحتی عدم آلودگی صوتی مهمترین معیار رضایت مندی شهروندان می‌باشد.
شیرازیخت و گودرزی (۱۳۹۹)	ارزیابی مسیرهای پیاده در شهر شیراز با رویکرد بهبود حضورپذیری شهروندان که بر روی پیاده‌راه‌های چمران، قصرالدشت و حسینی الهاشمی	در ارزیابی شاخص‌های مطلوبیت پیاده‌راه‌ها مواردی چون: سرزندگی، نفوذپذیری، خوانایی، ایمنی و امنیت در حضورپذیری افراد دخیل و موثر بوده‌است.
علیچانی و پزشکی (۱۳۹۹)	بررسی شاخص‌های سرزندگی پیاده‌راه‌ها و خیابان‌های پیاده محور، در مقایسه پیاده‌راه استقلال، استانبول ترکیه و خیابان پیاده محور سی تیر، تهران	عوامل موثر در سرزندگی پیاده‌راه‌ها در چهارگروه عوامل معنایی و هویتی، عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، عوامل کالبدی و عملکردی و عوامل زیست محیطی دسته بندی شدند، که طیف گسترده‌ای از عوامل موثر در سرزندگی پیاده‌راه‌ها از کالبد تا معنا را در برمی‌گیرند و در واقع دریافتند که باید به این نکته توجه داشت که مفهوم سرزندگی و عوامل سرزندگی در پیاده‌راه‌ها و خیابانهای پیاده محور و جداره‌های خیابان‌های شهری در واقع یک مفهوم دوگانه و یا چندگانه بر محور کالبدی- معنایی می‌باشد.

حسین آبادی (۱۳۹۹)	تحلیل تاثیر عوامل کالبدی-فضایی بر میزان پیاده‌روی شهروندان، مور مطالعه: محلات شهر قائن	دریافتند که از میان شاخص‌های کالبدی فضایی، شاخص‌های تنوع کاربری، پیوستگی و کیفیت پیاده‌رو بر میزان پیاده‌روی تاثیر مثبت دارد اما کیفیت بصری رابطه معناداری با پیاده‌روی افراد ندارد.
سالاری پور و همکاران (۱۳۹۸)	بررسی تاثیر کیفیت مکانهای سوم شهری بر حس تعلق شهروندان، مطالعه موردی: پیاده‌راه فرهنگی-تاریخی رشت	حس تعلق، حضورپذیری، تعامل پذیری و رضایت از کیفیت محیطی در سطح نسبتا مناسب قرار دارد. اما نگرش و ارزیابی پروژه‌ها و اتفاقات فرهنگی با توجه به میزان تمایل در مشارکت و برگزاری جشنواره‌ها در سطح نسبتا پایین قرار دارد و نیازمند برنامه‌ریزی و توجه جدی تر می‌باشد.
اجاق و همکاران (۱۳۹۶)	ارزیابی میزان موفقیت پیاده‌راه ۱۷ شهریور و تأثیرات اجتماعی - اقتصادی حاصل از آن (مطالعه تطبیقی محور قبل و بعد از اجرای طرح پیاده‌راه‌سازی)	با گذشت چندین سال از احداث و اجرای این طرح میزان رضایت اهالی و کسبه از منظر اجتماعی و اقتصادی پائین آمده و برخلاف آنچه تصور می‌شد نه تنها به وضعیت اجتماعی و اقتصادی محل کمک نکرده بلکه منجر به افول بعضی از شاخصهای توسعه پایدار شهری نیز شده‌است.
Oranratmanee & Sachakul (۲۰۱۳)	خیابان‌ها بعنوان فضای عمومی در آسیای جنوب شرقی	دریافتند که چگونه استفاده از خیابان به‌عنوان فضای عمومی، معنای خیابان را از فضایی کسل‌کننده برای وسایل نقلیه به فضایی سرزنده تغییر می‌دهد و در واقع می‌توان از خیابان برای عملکردهای اجتماعی و اقتصادی استفاده کرد.

مبانی نظری

اصطلاح مکان سوم نخستین بار به وسیله الدنبرگ، جامعه‌شناس آمریکایی، به عنوان مکانی برای پناه بردن از خانه و کار استفاده شد (Oldenburg, 1991). در عصر حاضر مکان‌های عمومی شهری بعنوان مکان سوم در ایجاد ارتباطات اجتماعی نقش بسیار مهمی را بازی می‌کند و در طراحی شهری اهمیت بسزایی دارد. مکان سوم به افراد این امکان را می‌دهد که با بهره‌گیری از ویژگیهای زندگی اجتماعی به نیازهای افراد آشنا و غریبه دست یابند. مکان سوم شامل فضاهای عمومی گوناگونی است که پذیرای جمعی است که به شکل دلخواه، دور از خانه و کار، گرد هم آمده و اکثرا معمولی و غیر رسمی می‌باشد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۴). این مکانها یکی از مهمترین نهادهای حوزه عمومی هستند که به زندگی غیررسمی شهروندان معنا می‌بخشد و باعث افزایش دلبستگی، ترمیم و ایجاد تعاملات اجتماعی در بین افراد و ساکنین می‌گردد (حقیقی بروجنی و همکاران، ۲۰۱۵). در این مکانها افراد وقت خود را صرف صحبت کردن، معاشرت و ایجاد روابط اجتماعی جدید می‌کنند. مکانهای سوم با ایجاد روابط اجتماعی سازنده از طریق سازوکارهای پشتیبانی و مراقبت به عنوان منبع حفاظت و تاب آوری در مقیاس فرد، خانواده و اجتماع عمل می‌کنند. یک مکان زمانی از محیطی خدمات دهنده به مکان سوم تبدیل می‌شود که علاوه بر تأمین نیازهای فیزیکی مانند خوردن و آشامیدن، نیازهای عاطفی و اجتماعی را نیز برآورده کند (Oldenburg & Brissett, 1982). با تکیه بر نظرات الدنبرگ (۱۹۸۹)، مجموعه‌ای از معیارها می‌توانند به تعیین مکان سوم در میان بافت‌های محله کمک کنند که بر اساس موقعیت آنها در طبقه‌بندی مکان متفاوت است. برای خلاصه کردن این معیارها، ویژگی‌های محوری مکان‌های سوم عبارتند از: فعالیت‌های آنها بدون ساختار و برنامه‌ریزی شده‌است، مشتریان به عنوان میزبان رسمی عمل نمی‌کنند، آنها به داشتن عضویت رسمی یا پرداخت هزینه قابل توجهی برای اشغال فضا نیاز ندارند. این مکان‌ها بیش از هر چیز برای تسهیل مرادوات اجتماعی طراحی شده‌اند و از نظر زمانی و مکانی در دسترس هستند. بنابراین می‌توان چنین عنوان داشت که مکان‌های سوم نقش کاهش دهنده فاصله اجتماعی را داشته و افراد با هر سطح اجتماعی در آن حضور دارند (Williams & Hipp, 2019).

شکل (۱). کیفیات مکانهای سوم

منبع: Project for Public Space, 2018

طبق انتشارات (PPS, 2018)، همانطور که در شکل ۱ مشاهده می‌گردد؛ چهار شاخص و ویژگی عمده که سبب موفقیت فضاهای عمومی می‌شود؛ شامل کیفیت دسترسی، کیفیت کارکرد و فعالیت، کیفیت راحتی و منظر، کیفیت اجتماع‌پذیری می‌باشد. هرکدام از این دسته‌بندی‌های اصلی شامل ویژگیهای منحصر بفردی می‌باشد که با توجه به این صفات می‌توان کیفیت مکان سوم را مورد سنجش و بررسی قرارداد.

زمانی که از کیفیت کاربری و فعالیت در فضاهای عمومی صحبت می‌گردد، ویژگیهایی از قبیل سرگرم‌کنندگی، پویایی، صمیمیت، قابل استفاده بودن و غیره مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. فضاهای عمومی باید از هرگونه رسمیت بخشیدن دور باشد و افراد با هر قومیت و سطح اجتماعی بتوانند در کنار یکدیگر به راحتی از فضاهای موجود استفاده کنند. برگزاری جشنها و فعالیتهایی که سلیقه تمامی افراد را پوشش دهد مانند جشنهای نوروزی و شب یلدا و ... علیرغم صمیمیت بخشیدن فضا، می‌تواند به تنوع کاربری و قابل استفاده بودن فضا منجر گردد. از نگاه عملکردی ایجاد و طراحی مناسب پیاده‌راهها از عوامل موثر در عرصه اقتصاد شهری می‌باشد، چرا که رونق خرده‌فروشی‌ها و خدمات مورد نیاز و روزمره در گرو وجود کاربری‌های مختلط و شبانه روزی می‌باشد، در این خصوص باید به ایجاد خرده‌فروشی‌ها در طبقات پایین ساختمان‌ها اشاره داشت. وجود مغازه‌های تجاری، رستوران‌ها و کافه‌تریاها نیز برای ایجاد جذابیت و افزایش سرزندگی و تنوع محیط ضروری است (مرتضوی، ۱۳۹۰). الدنبرگ معتقد است که کافه‌های فضای باز در پاریس، در واقع دریچه‌هایی رو به زندگی و روابط اجتماعی مردم هستند که با استفاده از ترفند در معرض دید قرار دادن، به آن مشروعیت می‌بخشد (Oldenburg, 1991). ایجاد سینما و مراکز فرهنگی و مکان‌های سبز که دارای قابلیت نشستن می‌باشند علاوه بر افزایش امکان توقف و مکث پذیری موجب رونق اقتصادی و همچنین باعث ایجاد فرصت برای شناخت آداب و رسوم فرهنگی می‌گردد (حقیقی بروجنی و همکاران، ۱۳۹۴).

شاخص راحتی و منظر از دیدگاه‌های مختلف از قبیل امنیت، آرامش، سرسبزی، نظافت محیط، و ... مورد بررسی قرار می‌گیرد محیطی که این عناصر در آن موجودیت داشته باشد نه تنها انسان را به مکثی هر چند کوتاه دعوت می‌کند بلکه به جذابیت مکان و احساس خاطره‌انگیزی منجر می‌گردد. مسیرهای پیاده‌روی در صورت عدم وجود مانع و بخصوص جلوگیری از حضور خودرو و وسایل حمل و نقل ضمن ایجاد امنیت می‌تواند برای سالخوردگان و کودکان و همچنین معلولین مناسب باشد (آقاملایی و لک، ۱۳۹۵). در طراحی پیاده‌راهها می‌بایست به موقعیت و نحوه چیدمان سطل‌های زباله و کیوسک تلقن، دکه‌های گل‌فروشی و روزنامه‌فروشی و غیره دقت کرد تا مانعی برای پیاده‌روندگان بخصوص معلولین، سالخوردگان و نابینایان در سطح پیاده‌راه وجود نداشته باشد. نصب نشانه‌های لمسی برای نابینایان در ساختمان‌ها و مکان‌های عمومی برای استفاده هرچه بهتر آنان بسیار مهم می‌باشد. ایجاد فضاهای سرپوشیده برای استفاده موثر در فصل تابستان و زمستان و همچنین ایجاد فضاهای نشستن، مانند نیمکتها از دیگر موارد جهت آسایش عابرین پیاده است (کریمی مشاور و نگین تاجی، ۱۳۹۱).

در بررسی معیارهای محیط اجتماع پذیر، ویژگی‌هایی از قبیل دعوت‌کنندگی، احساس تعلق، تنوع و غیره مورد پایش قرار می‌گیرد، همچنین این فضاها باید سرشار از سرزندگی و برانگیختن احساسات انسانی باشد. فضاها و المانهای ورودی به گونه‌ای احساس دعوت‌کنندگی را تحریک کرده و محیط را به فضایی برای پاتوق‌ها و قرارهای دوستانه تبدیل کرده و با دارا بودن فضاها و آب‌نماهای زیبا و دل‌انگیز، احساس هویت را در ذهن تداعی می‌بخشد. لازم به ذکر است داشتن فعالیت شبانه روزی برای فضاهای عمومی و اینکه افراد در تمامی ساعات امکان دسترسی به فضاهای عمومی شهری را داشته باشند موجب افزایش کیفیت همیشگی آن می‌گردد. به گونه‌ای که نه تنها از مستهلک شدن فضا جلوگیری می‌شود بلکه حضور مداوم مردم باعث می‌گردد که مدیران شهری و حتی شهروندان در حفظ و نگهداری آن فعال تر باشند (پاکزاد، ۱۳۸۴).

دسترسی و پیوستگی یک فضای شهری مستلزم دارا بودن ویژگی‌هایی از قبیل خوانایی، دسترسی، پیوستگی و قابلیت پیاده‌روی می‌باشد. این پارامترها نه تنها باعث اجتماع پذیر شدن فضای عمومی می‌گردد بلکه به سرزندگی و نشاط اجتماعی نیز منجر می‌گردد. برای اندازه‌گیری قابلیت دسترسی، دیدگاه‌های مختلفی قابل طرح است، ولیکن در مطالعات برنامه‌ریزی کاربریهای اراضی، اندازه‌گیری بر مبنای موقعیت شهری مورد استفاده قرار می‌گیرد. این معیار سطح دسترسی به فعالیتهای مختلف توزیع شده در پهنه مورد مطالعه را بیان می‌کند (دانش پور و همکاران، ۱۳۹۷). معیارهایی که برای دسته‌بندی مکان‌های سوم طبق شکل یک بیان گردید در پژوهش پیش روی برای سنجش تاثیر آنها بر سرزندگی فضای شهری مورد بررسی و واکاوی قرار خواهد گرفت.

سرزندگی را می‌توان امروزه یکی از نیازهای حیاتی شهرها دانست که با گسترش و افزایش جمعیت شهرها و بواسطه وجود آسیب‌های اجتماعی اهمیتی دوچندان یافته است. وجود افراد در فضای شهری و انجام فعالیت‌های روزمره، شهری پویا و سرزنده را در پی خواهد داشت (محمدی ده چشمه، ۱۳۹۸). در جدول ۲ به برخی از دیدگاه‌های نظریه پردازان در این حوزه اشاره گردیده است.

جدول شماره (۲). دیدگاه‌های مختلف در خصوص سرزندگی

منبع: فرازمنند، صحنی زاده، ۱۳۹۲

منبع	معیار
جیکوبز (کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا)، ۱۹۶۱	سرزندگی در خیابان در واقع امکان برقراری و برخوردها و تعاملات مفید بین افراد و تماشا کردن دیگران.
جیکوبز و داندل اپلیارد (بیانیه مانیفست طراحی شهری) ۱۹۸۷	سرزندگی امکان زندگی راحت در یک شهر است.
جان لنگ (کتاب آفرینش نظریه معماری) ۱۹۷۸	یک مکان رفتاری مثل میدان یک شهر را می‌توان به تعدادی مکان خرد رفتاری تقسیم کرد. زنده بودن مکان به این بستگی دارد که هر مکان خرد رفتاری چه رفتارهایی را تامین کند و تمایلات مردم نسبت به آن چگونه باشد.
هانری لنارد (کتاب سرزنده سازی شهرها) ۱۹۹۷	سرزندگی یعنی امکان تماشای مردم و شنیدن صدای آنها، امکان گرد هم آمدن غیر رسمی مردم در عرصه های عمومی، فرصت اجتماعی شدن برای کودکان و جوانان در عرصه های عمومی، ارزش قائل شدن همه شهروندان به یکدیگر.
چارلز لاندی ۲۰۰۰	سرزندگی بوسیله سطوح فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی سنجیده می‌شود. یک شهر سرزنده و زیست پذیر بواسطه سطوح محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویا میان لایه های اجتماعی و روابط موزون و یک جامعه شهری با طراوت توصیف می‌شود.
رابرت کوان (لغت نامه شهرسازی) ۲۰۰۵	سرزندگی شهر بازتاب سطح شلوغی آن در اوقات مختلف روز و در بخش های مختلف است.
یان گل ۱۳۸۹	فضایی سرزنده است که در آن امکان عبور و مرور آهسته و فعالیت پیاده فراهم باشد.

پیاده مداری به عنوان یک قابلیت، به محدوده‌ای گفته می‌شود که شرایط محیطی آن در راستای تامین آسایش و آرامش برای افراد پیاده آماده می‌شود و آنها را با صرف وقت معقول و با مقاصد مختلف به هم متصل کند. در سراسر مسیر جاذبه‌های بصری مناسبی ایجاد کند و مردم را به پیاده مداری تشویق و همزمان در این راستا از آنها حمایت کند. افراد باید در حین تردد احساس رضایت کنند. محدوده پیاده مدار، محدوده‌ای با ویژگی‌های دوستدار افراد پیاده است بدین معنا که محیط این محدوده‌ها به منظور رخ دادن زندگی مردم، خرید، دیدارها، لذت بردن و صرف زمان در آنها دوستانه هستند (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰). اولین اقدامات در زمینه تفکیک حرکت سواره از پیاده در دنیا به سبک مدرن از نیمه دوم قرن نوزدهم صورت گرفت.

لغت نامه کمبریج پیاده‌راه را اینگونه تعریف می‌کند: «ایجاد منطقه ای که وسایل نقلیه مجاز به رفتن در آن نیستند» هرچند پیاده‌راه فضایی مختص عابرین پیاده یا فضای بدون خودرو می‌باشد اما در دنیای واقعی نمی‌توان فضایی ایزوله و صرفاً برای عابر پیاده را متصور شد لذا برای عملکرد صحیح سیستم شهری در بین شهروندان قابل قبول است که وسایل نقلیه اضطراری مانند آمبولانس، پلیس، خودروهای آتش نشانی بتوانند برای زمان‌هایی خاص مجوز ورود به پیاده‌راه را داشته باشند این مجوز می‌تواند برای مدت زمان محدود باشد. بعنوان مثال خودروهای حمل و نقل بار می‌تواند برای زمان محدود و ثابت در ساعاتی از شب امکان ورود به منطقه پیاده‌راه را داشته باشد (Soni & Soni, 2016). پیاده‌راه به معابری با بالاترین حد نقش اجتماعی گفته می‌شود که در آن تسلط کامل با عابر پیاده بوده و وسایل نقلیه موتوری صرفاً به منظور سرویس دهی به زندگی جاری استفاده می‌شود (پزشکی و علیجانی، ۱۳۹۹).

امروزه اهمیت، نقش و جایگاه پیاده‌راه بر کسی پوشیده نیست در این راستا نظریه پردازان مختلفی ایده و افکار خود را از در خصوص معیارهای پیاده‌راه بیان داشته اند که به برخی از آنها در جدول ۳ اشاره گردیده است.

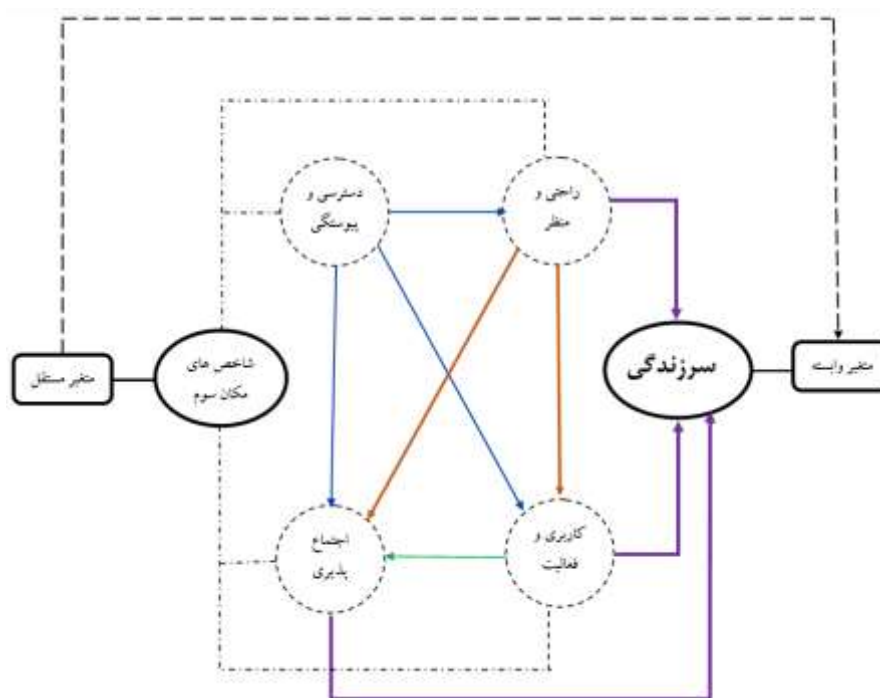
جدول (۳). دیدگاه‌های نظریه پردازان پیاده‌راه‌ها و معیارهای آن

منبع: پزشکی، ۱۳۹۹

معیارهای پیاده‌راه	نظریه پرداز سال
<ul style="list-style-type: none"> پیاده‌راه چیزی بیش از مجموعه مغازه‌ها محل شکل‌گیری زمینه‌های فرهنگی و تفریحی و فراغتی و زندگی مدنی محل تبادل دیدگاه‌ها و نظرات 	فرانسیس تیبادلز ۲۰۰۸
<ul style="list-style-type: none"> سرزندگی، انعطاف، ایمنی، تنوع در طول مسیر، نفوذپذیری انعطاف در کالبد و عملکرد، ایمنی در مقابل سواره امنیت پیاده در مسیر 	جهانشاه پاکزاد ۱۳۸۴
<ul style="list-style-type: none"> اتاق شهری، جایی به فقط برای عبور بلکه برای ماندن و متعلق بودن نمایش اجناس، کافه‌های خیابانی، ایجاد مسیر بعنوان مقصد مکان‌هایی برای آمدن و ماندن - شرکت در زندگی شهری 	متیو کرمونا ۲۰۰۳
<ul style="list-style-type: none"> تمایز و تشخیص، تنوع کالبدی و تنوع در کاربریها ایمنی، امنیت، انعطاف پذیری، حق انتخاب توجه به اصول زیبایی شناسی، استفاده از عناصر طبیعی ایجاد سلسله مراتب فضایی و کالبدی 	محسن حبیبی ۱۳۸۰
<ul style="list-style-type: none"> امکان حضور پیاده انسان در شهرها مقیاس انسانی شهرها 	گوردن کالن ۱۹۹۸

بنّلی و همکاران ۱۹۹۰	<ul style="list-style-type: none"> • نفوذپذیری، غنای حسی، گوناگونی، رنگ تعلق • خوانایی، تناسبات بصری، قابلیت شخصی سازی • انعطاف پذیری، پاکیزگی
راب کریر ۱۹۷۹	<ul style="list-style-type: none"> • نقش اجتماعی خیابان و نظارت اجتماعی مردم • لزوم نماسازی جداره های خیابان • رعایت مقیاس انسانی
جین جیکوبز ۱۹۶۱	<ul style="list-style-type: none"> • تنوع فعالیت، اختلاط کاربریها • نفوذپذیری و قابلیت دسترسی، اختلاط اجتماعی • انعطاف پذیری

پس از بررسی مبانی نظری و ادبیات تحقیق، معیارها و شاخص‌های مکان‌های سوم و همچنین تاثیر آن بر سرزندگی فضاهای شهری تبیین گردید. اکنون با پی بردن به اهمیت موضوع، و مشخص شدن جایگاه پژوهش در کیفیت فضاهای شهری و عمومی، مدل مفهومی تحقیق طبق شکل شماره ۲ ترسیم می‌گردد.

شکل (۲). مدل مفهومی پژوهش

روش

در پژوهش حاضر برای بررسی و دست یابی به میزان موفقیت پیاده‌راه چهارباغ عباسی به عنوان مکان سوم با رویکرد حضور پذیری و سرزندگی فضاهای شهری، در گام نخست با مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای به جمع‌آوری شاخص‌های کیفیت محیطی پیاده‌راه بعنوان مکان سوم پرداختیم. همانگونه که در جدول ۴ نشان داده شده است این شاخص‌ها در دو دسته متغیر وابسته که شامل گویه‌ها و ویژگی‌های شاخص سرزندگی و همچنین متغیر مستقل شامل گویه‌های مربوط به شاخص‌های "دسترسی و پیوستگی"، "راحتی و منظر"، "اجتماع پذیری" و "کاربری و فعالیت" می‌باشند، استخراج و دسته‌بندی گردید در گام بعدی با مطالعه منابع گردآوری شده اقدام به طراحی پرسشنامه کمی بر اساس طیف لیکرت پنج گزینه‌ای گردید؛ که در آن عدد پنج دارای

بالاترین امتیاز و عدد یک دارای پایین‌ترین امتیاز می‌باشد. نهایتاً پرسش نامه با استفاده از نرم افزار پرس لاین در فضای مجازی بصورت آنلاین و همچنین بصورت دستی در فضای پیاده راه چهارباغ و حوزه بلافصل آن توزیع و انتشار یافت. داده های گردآوری شده جهت تجزیه و تحلیل در نرم افزار اکسل جمع آوری گردید. لازم به ذکر است جامعه آماری پژوهش پیش روی شهروندان بالای ۱۸ سال شهر اصفهان به تعداد حدود ۱۷۵۰۰۰۰ نفر می‌باشد که دلیل عدم امکان دسترسی به تمامی ساکنان جامعه هدف، برخی از افراد جامعه به نمایندگی کل جامعه انتخاب شدند که بر اساس جدول مورگان میزان حجم نمونه آماری ۳۸۴ نفر می‌باشد. در این پژوهش روایی پرسشنامه با استفاده از شاخص میانگین واریانس استخراج شده که عدد ۰/۵۷۳ می‌باشد، تایید گردید و همچنین پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ که عدد ۰/۷۶۱ می‌باشد، تایید گردید. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از تحلیل های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار که به سازمان دهی، خلاصه کردن، تهیه جدول، رسم نمودار، توصیف و تفسیر داده‌های جمع آوری شده از نمونه آماری به کار گرفته شده، می‌پردازد؛ استفاده گردید و همچنین از روش آمار استنباطی که به ویژگی ها و پارامترهای مربوط به جامعه آماری تحقیق و کیفیت ارتباط بین مفاهیم و متغیرها می‌پردازد و شامل آزمون t تک نمونه ای با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون همبستگی با استفاده از روش معادلات ساختاری در قالب نرم افزار Smart PLS می‌باشد، استفاده گردید.

سال‌های متمادی، مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر کوواریانس (CB-SEM) بود. روشی برای تجزیه و تحلیل روابط متقابل پیچیده بین متغیرهای مشاهده شده و پنهان. در حقیقت، تا حدود سال ۲۰۱۰، مقالات بسیار زیادی در مجلات علوم اجتماعی منتشر شده بود که از CBSEM به جای مدل سازی معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) استفاده می کردند. در سال های اخیر، تعداد مقالات منتشر شده با استفاده از PLS-SEM به طور قابل توجهی نسبت به CB-SEM افزایش یافت (Hair et al, 2017). در واقع، PLS-SEM در حال حاضر به طور گسترده در بسیاری از رشته های علوم اجتماعی از جمله مدیریت حسابداری و غیره (Nitzl, 2016) استفاده می شود. روش کمترین مربعات جزئی امکان تشکیل ساختارهای عاملی برای اندازه گیری صفت‌های مکنون توسط نشانگرهای مربوطه و مدل‌یابی هم‌زمان روابط بین صفت‌های مکنون وابسته و مستقل را برای محقق فراهم می‌آورد (Majchrzak et al, 2005). جدول ۴ نشان‌دهنده شاخص ها و گویه های متغیرهای مستقل و وابسته می‌باشد.

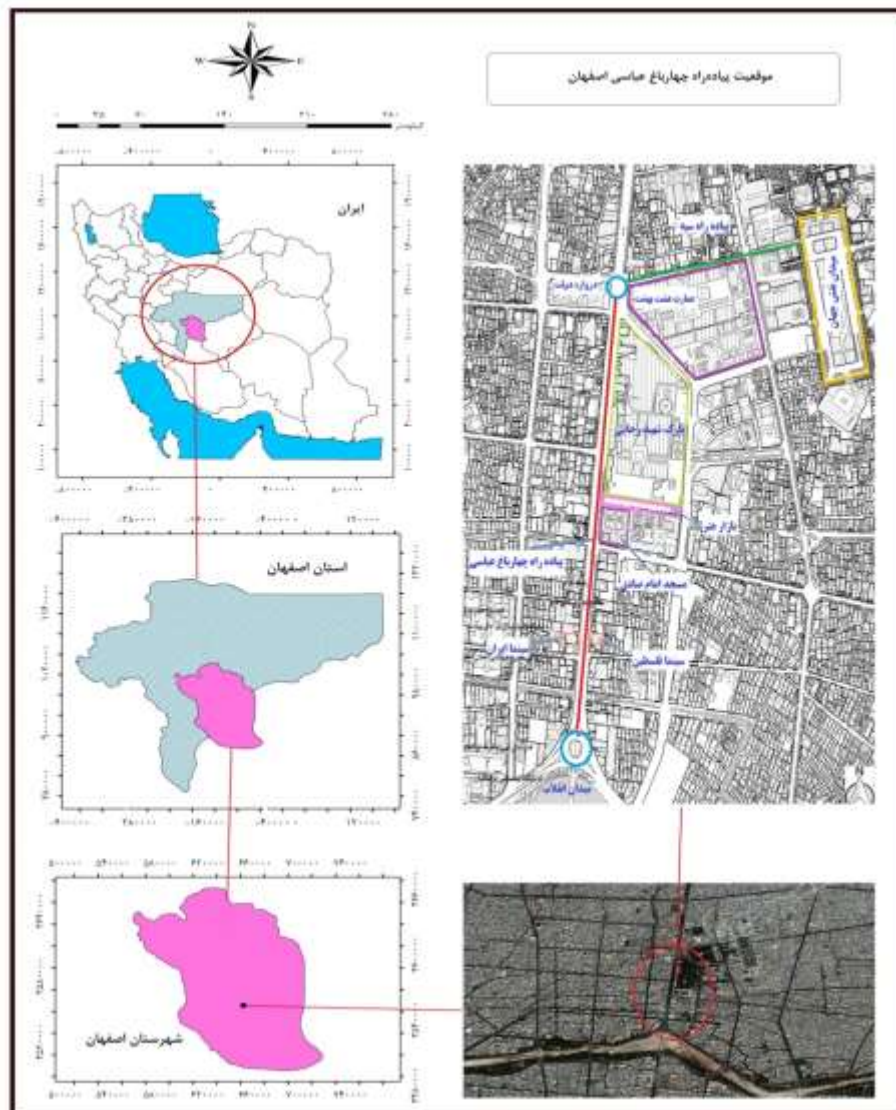
جدول (۴). شاخص ها و گویه های متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش

متغیر	شاخص	کد	گویه
متغیر مستقل	اجتماع پذیری	B01	تعاملات و مشارکتهای اجتماعی
		B02	فضای ورودی به پیاده‌راه
		B03	وجود آب نما و جلوه های بصری
		B04	خوشگذرانی
		B05	پاتوق و قرار ملاقات
متغیر وابسته	کاربری و فعالیت	C01	بکارگیری کاربری های خرد و کوچک مقیاس
		C02	جنس مصالح و رنگ آمیزی جداره ها
		C03	وجود بناهای تاریخی
		C04	ایجاد تبادلات فرهنگی گردشگران داخلی و خارجی
		C05	ایجاد عدالت اجتماعی فضایی و از بین بردن فاصله
		C07	برگزاری مراسم آیینی
C08	برپایی جشنواره کودک و نوجوان		
C09	فضاهای تفریحی شبانه		
C10	تنوع فعالیت		
C11	وجود سالن سینما و فضاهای فرهنگی		

		طبقاتی (فقر فرهنگی و اقتصادی)		
		ایجاد یک فرصت اقتصادی و ارتباطات حرفه ای	C06	
	D01	امکان تصویر برداری	D09	نشانه گذاری لمسی برای استفاده نابینایان
	D02	ایجاد احساس آرامش و تمدد اعصاب	D10	امکان نشست های شبانه
	D03	احساس راحتی	D11	گفتگوی سالم
	D04	رهایی از روزمرگی	D12	کاهش جرم و بزه
	D05	وضعیت مناسب بهداشتی	D13	ایمنی
	D06	مبلمان و فضای مناسب برای نشستن	D14	غناى بصرى
	D07	وجود فضاهای سایه دار	D15	آسایش بصری
	D08	آسایش صوتی	D16	نورپردازی مناسب در شب
	M01	نفوذپذیری	M07	کف سازی مناسب و امکان پیاده روی
	M02	اتصال ویپوستگی با پیاده‌راه خیابان سپه و میدان نقش جهان	M08	امکان دوچرخه سواری
	M03	خوانایی	M09	دسترسی آسان
	M04	پارکینگ مناسب	M10	دسترسی به فضای سبز مناسب
	M05	دسترسی به بازار هنر	M11	کافه های روباز
	M06	ایستگاه حمل و نقل عمومی		
	F01	القای حس شادی	F03	لذت بودن و قدم زدن در محیط
	F02	فراموش کردن سپری شدن زمان	F04	نشاط اجتماعی

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه بعنوان مکان سوم بطور خاص پیاده راه چهارباغ عباسی اصفهان می‌باشد هرچند که بواسطه تاثیر فضاهای پیرامونی از جمله رستورانها و کافه های عرضه فست فود و غذاهای خیابانی موجود در جداره های پیاده راه، این فضاها نیز می‌تواند بعنوان بخش لاینفک پیاده راه در نظر گرفته شود. شکل شماره ۳ حوزه بلافصل چهارباغ که شامل پلاکهای بدنه شرقی و غربی بانضمام محور پیاده‌راه می‌باشد مساحتی بالغ بر ۲۷ هکتار را تشکیل می‌دهد برخی از این پلاک ها دارای کاربری تجاری خدماتی می‌باشد که با راه‌اندازی پیاده‌راه نوع استفاده آنها، بیشتر به مراکز ارائه دهنده خدمات شامل فست فودها و غذاهای خیابانی تبدیل شده‌است.

شکل (۳). موقعیت پیاده راه چهارباغ عباسی اصفهان

فضاهای فرهنگی از جمله سینماهای فلسطین و چهارباغ و همچنین مدرسه علمیه امام صادق دیگر کاربری‌های این محیط را تشکیل داده است. وجود پارک شهید رجایی از جمله فضاهای سبز این عرصه می‌باشد که با قرار گرفتن در مجاورت عمارت تاریخی هشت بهشت، فضایی رویایی و دل‌نشین را ایجاد کرده است. بازار هنر که امروزه بیشتر محل عرضه منسوجات طلا و زیورآلات می‌باشد در فضایی مابین مدرسه علمیه امام صادق و ضلع جنوبی پارک شهید رجایی قرار گرفته که با توجه به امتداد آن تا خیابان باغ گلدسته به ایجاد دسترسی و پیوستگی پیاده‌راه منجر گردیده است.

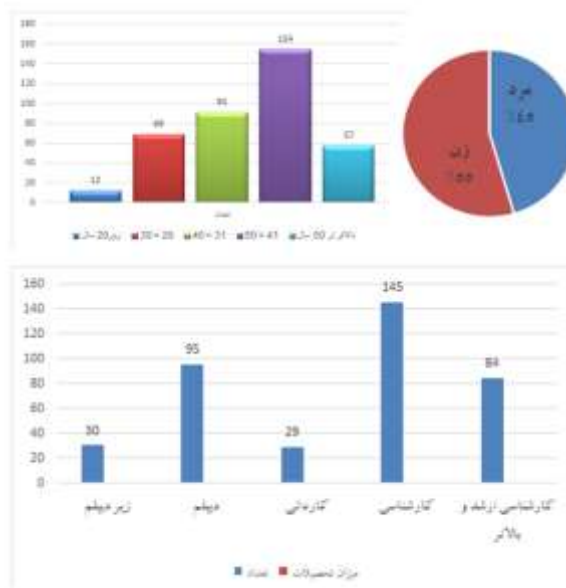
یافته‌ها

تجزیه تحلیل داده‌ها

الف- یافته‌های توصیفی

مشخصات عمومی پرسش‌شوندگان

در آمار توصیفی سوالات عمومی پرسشنامه شامل جنسیت، سن و میزان تحصیلات مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاصل از تحلیل داده‌های خام پرسشنامه در نرم افزار اکسل، در شکل ۴ ارائه گردیده است.

شکل (۴). نتایج آمار توصیفی

ب - یافته های تحلیلی

آزمون t تک نمونه ای

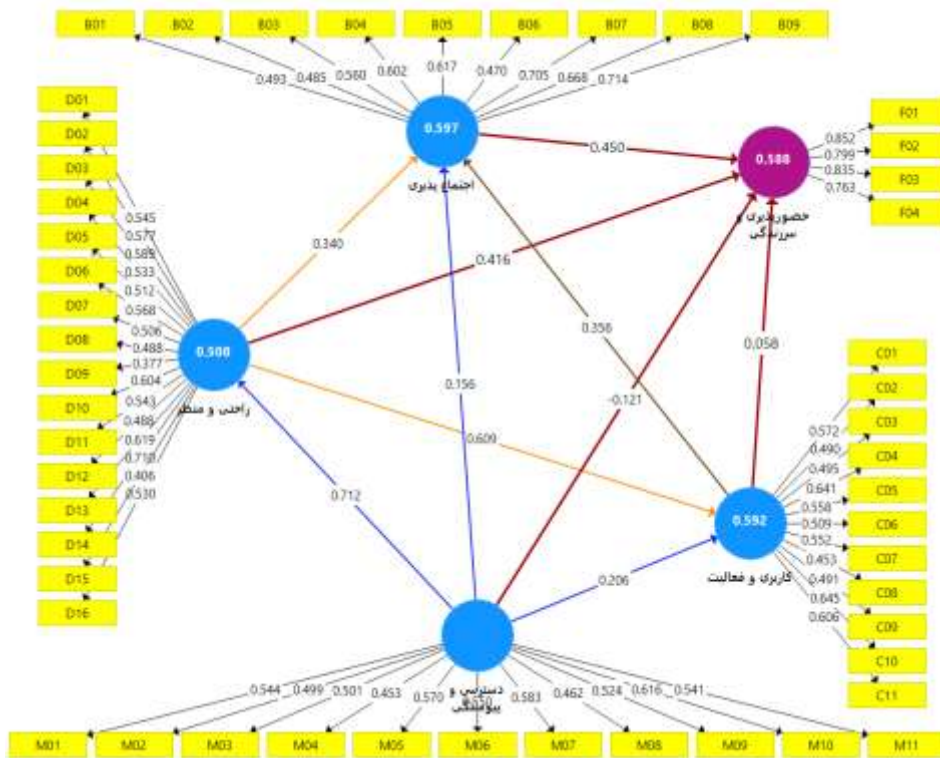
با توجه به اینکه پرسش نامه مطالعه پیش روی از نوع طیف لیکرت پنج گزینه ای می باشد برای سنجش میزان کیفیت شاخص های پیاده‌راه، در آزمون t مقدار α برابر ۳ و میزان خطای ۰/۰۵ در نظر گرفته شده‌است. جدول ۵ بیان کننده وضعیت متغیرهای محدوده مورد مطالعه می‌باشد و نشان می‌دهد شاخص متغیرهای پیاده راه چهارباغ بالاتر از حد میانگین نظری بوده و از نگاه شهروندان دارای وضعیت مطلوبی می‌باشد.

جدول (۵). وضعیت متغیرهای محدوده مورد مطالعه

متغیر	میانگین	میانگین نظری	اختلاف میانگین	آماره t	سطح معناداری
اجتماع پذیری	۳/۸۷	۳	۰/۸۷۳	۳۰/۵۷۵	۰/۰۰۰
کاربری و فعالیت	۳/۵۶	۳	۰/۵۶۷	۱۹/۲۳۹	۰/۰۰۰
راحتی و منظر	۳/۶۵	۳	۰/۶۵۲	۲۳/۰۸۲	۰/۰۰۰
دسترسی و پیوستگی	۳/۷۵	۳	۰/۷۵۳	۲۷/۳۷۱	۰/۰۰۰
سرزندگی	۴/۰۱	۳	۱/۰۱۳	۲۸/۰۰۲	۰/۰۰۰

برازش مدل اندازه گیری

در پژوهش حاضر پس از گردآوری داده‌ها به منظور بررسی صحت مدل مفهومی پژوهش و همچنین پاسخگویی به سوالات تحقیق و محاسبه ضرایب تاثیر از معادلات ساختاری با نرم افزار SmartPLS3 استفاده گردیده و مدل ساختاری حاصل از خروجی نرم افزار طبق شکل ۵ نشان داده شده‌است.

شکل (۵). مدل اولیه معادلات ساختاری پژوهش

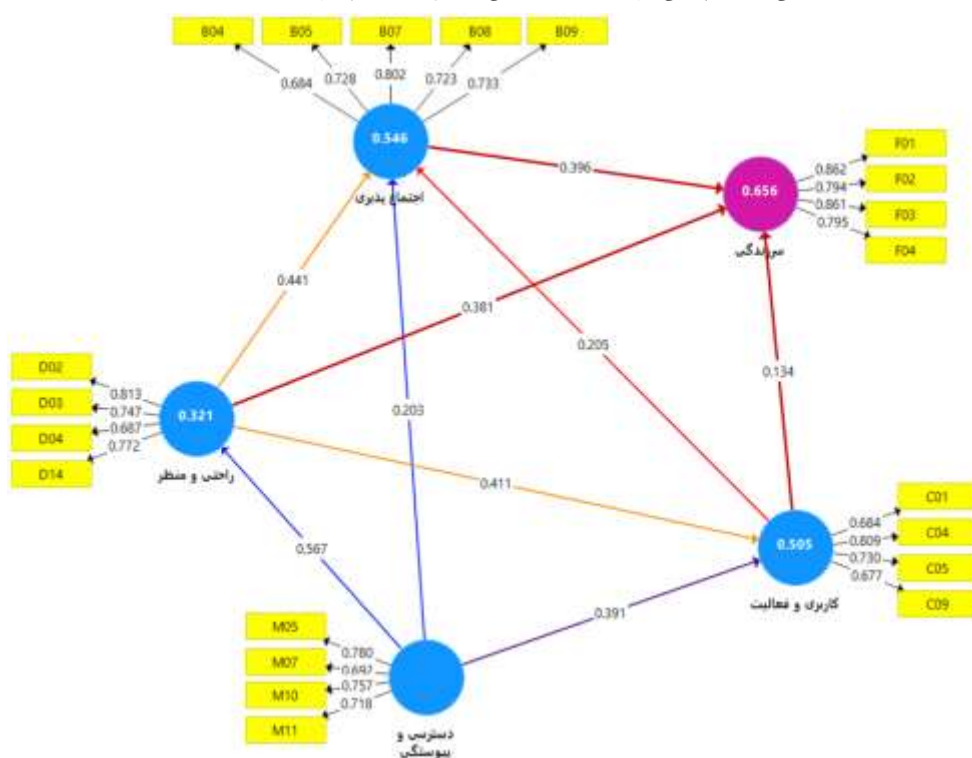
در تحلیل مدل طراحی شده که بصورت تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم می‌باشد ابتدا در مرتبه اول برازش مدل اندازه گیری با بررسی تاثیر متغیر پنهان (مستقل) بر روی متغیرهای آشکار سنجیده می‌شود و سپس در مرتبه دوم با برازش مدل ساختاری میزان تاثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد. در برازش مدل های اندازه گیری ۴ شاخص اصلی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

- بارهای عاملی: این شاخص به صورت یک عدد بین ۰ تا ۰/۹ برای هر سوال بوده که کمترین آن باید بالای ۰/۴ برای هر سوال باشد.
- ضریب آلفای کرونباخ: ضریب آلفای کرونباخ برای هر متغیر نباید کمتر از ۰/۷ باشد.
- ضریب پایایی اشتراکی یا ترکیبی: این مقدار مانند ضریب آلفای کرونباخ، باید بالای ۰/۷ باشد. نکته مهم این است که این مقدار بالاتر از مقدار ضریب آلفای کرونباخ خواهد بود.
- میانگین واریانس استخراج شده: این مقدار میانگین بارهای عاملی تک تک سوالات یک متغیر به توان دوم و تقسیم بر تعداد سوالات بوده و باید بالاتر از مقدار ۰/۵ باشد.

جدول (۶). برازش اندازه گیری مدل اولیه

سرزندگی	کاربری و فعالیت	راحتی و منظر	دسترسی و پیوستگی	اجتماع پذیری	
۰/۸۲۸	۰/۷۶۹	۰/۸۳۷	۰/۷۴۹	۰/۷۶۹	ضریب آلفای کرونباخ
۰/۸۳۴	۰/۷۷۷	۰/۸۴۷	۰/۷۵۲	۰/۷۸۳	ضریب پایایی همگون
۰/۸۶۶	۰/۸۲۵	۰/۸۶۷	۰/۸۱۳	۰/۸۳۰	ضریب پایایی ترکیبی
۰/۶۶۱	۰/۳۰۳	۰/۲۹۵	۰/۲۸۴	۰/۳۵۷	میانگین واریانس استخراج شده

بررسی شکل ۵ نشان می‌دهد که بارهای عاملی تک تک سنجه‌های مربوط به هر شاخص بالای ۰/۴ و قابل قبول می‌باشد. همچنین نتایج مندرج در جدول ۶ نشان می‌دهد، هرچند ضرایب مربوط به آلفای کرونباخ و ضرایب پایایی ترکیبی قابل قبول است اما مواردی از جمله میانگین واریانس استخراج شده برای شاخص‌های دسترسی و پیوستگی، اجتماع پذیری، کاربری و فعالیت و همچنین راحتی و منظر قابل قبول نمی‌باشد. همچنین قابل قبول نبودن ضریب مسیر (۰/۱۲۱-) شاخص دسترسی و پیوستگی به شاخص سرزندگی نشان‌دهنده عدم تاثیر مستقیم و مثبت آن می‌باشد. بیان این موارد موید این مطلب است که مدل اولیه نیازمند اصلاح می‌باشد. که این مهم با حذف ارتباط مستقیم متغیر دسترسی و پیوستگی به متغیر وابسته سرزندگی و تعدیل متغیرهای آشکار که دارای میانگین امتیاز پایین تری هستند؛ طبق شکل ۶ انجام گردید.

شکل (۶). اصلاح مدل ساختاری پژوهش

با توجه به شکل ۶ ضرایب همبستگی بین متغیرها نشان‌دهنده اهمیت شاخص‌های راحتی و منظر و همچنین اجتماع پذیری محیط پیاده‌راه چهارباغ از دیدگاه پیاده‌روندگان می‌باشد، موضوعی که مدیران شهری می‌بایست بدان توجه وافر داشته باشند. در

واقع محیطی که شرایط راحتی و آسایش را برای استفاده کنندگان به خوبی فراهم کرده باشد تعداد افراد بیشتری در آن حضور خواهند یافت و به تبع آن، حاصل این اجتماع از افراد با سلیقه‌های مختلف موجب افزایش کیفیت مولفه‌هایی مانند نشاط اجتماعی، لذت پیاپی روی و القای احساس شادی می‌گردد و بدنبال آن سرزندگی فضای شهری را دوچندان می‌نماید.

جدول (۷). بارهای عاملی معادله ساختاری

ردیف	شاخص	کد	گویه	میانگین امتیاز در آماره توصیفی	بار عاملی
۱	اجتماع پذیری	B04	خوشگذرانی	۴/۱	۰/۶۸۴
۲		B05	پاتوق و قرار ملاقات	۴/۰۹	۰/۷۲۸
۳		B07	دلبستگی و خاطره انگیزی	۳/۹۵	۰/۸۰۲
۴		B08	غیر بومی	۳/۹۸	۰/۷۲۳
۵		B09	دوست داشتنی	۳/۷۸	۰/۷۲۳
۶	کاربری و فعالیت	C01	بکارگیری کاربری‌های خرد و کوچک مقیاس	۳/۷۹	۰/۶۸۴
۷		C04	ایجاد تبادلات فرهنگی گردشگران داخلی و خارجی	۳/۸۱	۰/۸۰۹
۸		C05	ایجاد عدالت اجتماعی فضایی و از بین بردن فاصله طبقاتی (فقر فرهنگی و اقتصادی)	۳/۸۵	۰/۷۳۰
۹		C09	فضاهای تفریحی شبانه	۳/۵۵	۰/۶۷۷
۱۰	راحتی و منظر	D02	ایجاد احساس آرامش و تمدد اعصاب	۴/۰۶	۰/۸۱۳
۱۱		D03	احساس راحتی	۳/۶۳	۰/۷۴۷
۱۲		D04	رهایی از روزمرگی	۳/۹۱	۰/۶۸۷
۱۳		D14	غناي بصری	۳/۸۹	۰/۷۷۲
۱۴	دسترسی و پیوستگی	M05	دسترسی به بازار هنر	۳/۷۸	۰/۷۸۰
۱۵		M07	کف سازی مناسب و امکان پیاپی روی	۴/۱۱	۰/۶۹۲
۱۶		M10	دسترسی به فضای سبز مناسب	۳/۷۳	۰/۷۵۷
۱۷		M11	کافه های روباز	۴/۱۶	۰/۷۱۸
۱۸	سرزندگی	F01	القای حس شادی	۳/۸۳	۰/۸۶۲
۱۹		F02	فراموش کردن سپری شدن زمان	۳/۸۵	۰/۷۹۴
۲۰		F03	لذت بودن و قدم زدن در محیط	۴/۱۳	۰/۸۶۱
۲۱		F04	نشاط اجتماعی	۴/۲۵	۰/۷۹۵

بار عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان و متغیر آشکار مربوطه را طی فرآیند تحلیل مسیر مشخص می‌کند. هرچه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می‌کند. جدول ۷ بیانگر گویه‌های مورد استفاده در مدل اصلاحی و بارهای عاملی متغیر پنهان با هر یک از گویه‌ها می‌باشد. همانگونه که در این جدول مشاهده می‌گردد در شاخص اجتماع پذیری، گویه دلبستگی و خاطره انگیزی (B۰۷) با مقدار بار عاملی ۰/۸۰۲ بیشترین میزان شدت ارتباط بین متغیر پنهان و آشکار را داشته و سهم بیشتری را در تبیین سازه اجتماع پذیری ایفا می‌کند و مویده این مطلب است که پیاده راه چهارباغ به خوبی توانسته است احساس دلبستگی و خاطره‌انگیزی را در میان شهروندان تقویت نماید.

جدول (۸). شاخص‌های اندازه‌گیری برازش مدل اصلاحی

شاخص برازش مدل اندازه‌گیری	اجتماع پذیری	دسترسی و پیوستگی	راحتی و منظر	کاربری و فعالیت	سرزندگی
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۷۸۸	۰/۷۱۹	۰/۷۵۱	۰/۷۰۳	۰/۸۴۸
ضریب پایایی همگون	۰/۷۹۶	۰/۷۲۱	۰/۷۶۴	۰/۷۱۴	۰/۸۵۶
ضریب پایایی ترکیبی	۰/۸۵۴	۰/۸۲۶	۰/۸۴۲	۰/۸۱۷	۰/۸۹۷
میانگین واریانس استخراج شده (AVE)	۰/۵۴۰	۰/۵۴۴	۰/۵۷۱	۰/۵۲۸	۰/۶۸۶

با توجه به ضرایب نشان داده شده در جدول ۸ که حاصل مدل اصلاحی می‌باشد. پایایی و روایی پرسشنامه تایید می‌گردد.

برازش مدل ساختاری

پس از برازش مدل اندازه‌گیری و تایید پایایی و روایی پرسشنامه؛ برازش مدل ساختاری انجام می‌گردد. برای معنی‌داری بارهای عاملی سوالات و ضرایب مسیر در قالب آماره T-value ابتدا باید برازش مدل ساختاری از حیث مقدار آماره T-value تامین شود. به این صورت که بارهای عاملی همه گویه‌ها باید مقدار بالای ۱/۹۶ را به خود اختصاص داده باشند جدول ۹ نشان دهنده میزان آماره T-value می‌باشد.

جدول (۹). ضرایب مسیر شامل T-Value و P Values

مسیر	انحراف معیار استاندارد (خطای استاندارد)	T-Value	P Values
کاربری و فعالیت ← سرزندگی	۰/۰۵۴	۲/۴۳۸	۰/۰۱۳
کاربری و فعالیت ← اجتماع پذیری	۰/۰۶۷	۳/۰۴۷	۰/۰۰۲
راحتی و منظر ← کاربری و فعالیت	۰/۰۵۸	۷/۰۸۲	۰/۰۰۰
راحتی و منظر ← سرزندگی	۰/۰۶۳	۶/۰۶۷	۰/۰۰۰
راحتی و منظر ← اجتماع پذیری	۰/۰۶۲	۷/۱۳۹	۰/۰۰۰
دسترسی و پیوستگی ← کاربری و فعالیت	۰/۰۶۰	۶/۵۱۱	۰/۰۰۰
دسترسی و پیوستگی ← راحتی و منظر	۰/۰۴۸	۱۱/۸۵۴	۰/۰۰۰
دسترسی و پیوستگی ← اجتماع پذیری	۰/۰۶۵	۳/۱۰۷	۰/۰۰۲
اجتماع پذیری ← سرزندگی	۰/۰۵۷	۶/۹۴۱	۰/۰۰۰

مطابق با الگوریتم، برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار، ضرایب معناداری Z و مقادیر t است. برازش مدل ساختاری با استفاده از مقادیر t به این صورت است که اگر تعداد نمونه بیشتر از ۱۲۰ باشد، مقادیر بیشتر از ۱/۹۶ در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بوده و اگر بیشتر از ۲/۶۶ باشد در سطح ۹۹٪ معنادار می‌باشد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). همان گونه که در جدول ۶ ملاحظه می‌گردد تمامی مقادیر T-value در مدل اصلاحی بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد. لذا ضمن تایید برازش مدل ساختاری، ضریب اطمینان بالای ۹۹٪ نشان می‌دهد که پیاده راه چهارباغ به عنوان مکان سوم توانسته است به خوبی منجر به حیات و سرزندگی اجتماعی گردد. بررسی ضریب تعیین R^2 ، معیاری که بیانگر میزان تغییرات هر یک از متغیرهای وابسته مدل به وسیله متغیرهای مستقل می‌باشد و با سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳، ۰/۶۷ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای ضریب تعیین معرفی شده است (چین، ۱۹۹۸) طبق جدول ۱۰ نشان دهنده آن است که ۶۶ درصد تغییرات در متغیر وابسته «سرزندگی» توسط متغیرهای مستقل از قبیل «راحتی و منظر»، «اجتماع‌پذیری» و «کاربری و فعالیت» در مدل ساختاری تبیین گردیده است که با توجه به میزان بیان شده توسط چین، این ضریب قوی برآورد می‌گردد و این

موضوع را تایید می‌نماید که شاخص‌های تعریف شده در مدل مفهومی تحقیق به خوبی توانسته است بیان کننده میزان سرزندگی پیاده راه چهارباغ باشد.

جدول (۱۰). ضریب تعیین

شاخص‌ها	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده
اجتماع پذیری	۰/۵۴۶	۰/۵۴۱
راحتی و منظر	۰/۳۳۱	۰/۳۱۹
کاربری و فعالیت	۰/۵۰۵	۰/۵۰۱
سرزندگی	۰/۶۵۶	۰/۶۵۲

آزمون VIF

برای بررسی میزان دقت پیش بینی انجام شده از آزمون VIF استفاده می‌گردد. این آزمون شدت همخطی چندگانه را در تحلیل رگرسیون کمترین مربعات جزئی ارزیابی می‌کند و برای بدست آوردن مقادیر مورد نظر تنها از متغیرهای مستقل و با فرمول $VIF = 1/(1 - R^2)$ استفاده می‌گردد. در تحلیل نتایج آزمون VIF، در صورتیکه آماره بدست آمده کوچکتر از ۳ باشد نشان دهنده ضعیف بودن یا عدم وجود همخطی است. (Becker et al, 2015) همانطور که در جدول ۱۰ نشان داده شده است میزان شدت همخطی در متغیرهای مستقل بسیار پایین بوده و پیش بینی بدست آمده تایید می‌گردد.

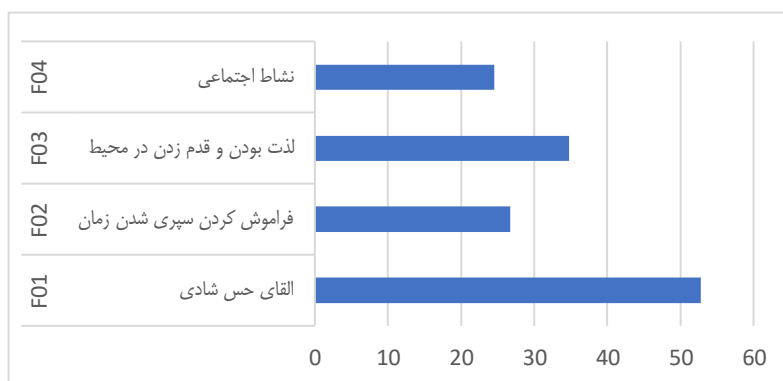
جدول (۱۰). مقادیر بدست آمده در آزمون VIF

شاخص	اجتماع پذیری	دسترسی و پیوستگی	راحتی و منظر	سرزندگی	کاربری و فعالیت
اجتماع پذیری				۲/۰۹۵	
دسترسی و پیوستگی	۱/۷۸۲		۱		۱/۴۷۴
راحتی و منظر	۱/۸۱۵			۲/۱۹۱	۱/۴۷۴
سرزندگی					
کاربری و فعالیت	۲/۰۱۸			۱/۸۵۱	

بحث و بررسی

در این مطالعه ویژگی‌های تاثیر گذار پیاده‌راه چهارباغ بعنوان مکان سوم در قالب چهار مولفه "راحتی و منظر"، "دسترسی و پیوستگی"، "کاربری و فعالیت" و "اجتماع پذیری" دسته بندی شد و برای هر کدام از این شاخص‌ها گویه‌ها و معیارهایی مطرح گردید. از نظر شهروندان مولفه اجتماع پذیری با میانگین امتیاز ۳/۷۸ تاثیر گذارترین ویژگی می‌باشد و موید این مطلب است که محیط اجتماع پذیر تا چه میزان می‌تواند پاسخگوی نیازهای اجتماعی باشد چرا که گذران اوقات فراغت همانند هر فعالیت فردی و اجتماعی به محیط کالبدی که قابلیت برطرف کردن نیازهای فعالیتی و روانی آن را داشته‌باشد، نیاز دارد (فلاح و کلامی، ۱۳۸۷). نتایج نشان می‌دهد که گویه‌هایی مانند خوشگذرانی، پاتوق ملاقات، کف سازی مناسب، وضعیت مناسب بهداشت و وجود فضاهای سایه دار دارای بیشترین امتیاز می‌باشند و در این میان گویه‌هایی مانند برگزاری مراسم آیینی، دسترسی به پارکینگ مناسب و نشانه گذاری لمسی برای نابینایان از امتیاز کمتری نسبت به سایر گویه برخوردار می‌باشند. نتایج آماری از یک سو و همچنین تعداد زیاد کافه‌ها و رستوران‌های فست فود و غذاهای خیابانی نشان می‌دهد افرادی که در پیاده‌راه حضور دارند کمتر برای خرید و بیشتر برای گذران اوقات فراغت و ملاقات با دوستان و خانواده از این فضا استفاده می‌کنند.

نتایج این مطالعه طبق شکل ۷ نشان می‌دهد که ویژگیهای مهمی از قبیل القای حس شادی، لذت بودن و قدم زدن در محیط، فراموش کردن سپری شدن زمان و نهایتاً نشاط اجتماعی به ترتیب مهمترین نقش را در سرزندگی فضاهای شهری دارد. در این راستا از جمله مهمترین شاخص‌هایی که نقش پررنگ در سرزندگی پیاده‌راه دارد؛ می‌توان به متغیرهای «راحتی و منظر» و «اجتماع‌پذیری» اشاره کرد. در این میان، آنچه برای مردمی که به خاطر رهایی از روزمرگی، تمدد اعصاب و روان و گذران اوقات فراغت در این مکان حضور می‌یابند، مهم، رسیدن به آرامش به همراه خانواده یا دوستان می‌باشد. در واقع برای استفاده‌کنندگان توقع داشتن فضایی برای خوشگذرانی و دست یافتن به احساس خاطره‌انگیزی بواسطه زمانی که صرف می‌کنند بسیار حائز اهمیت می‌باشد تا بتوانند با تداعی افکار خوشایند در ذهن، مجدداً برای حضوری دوباره برنامه‌ریزی داشته باشند و نهایتاً مراجعه و حضور مجدد پیاده‌روندها است که فضا را سرزنده کرده و نشاط اجتماعی را برای جامعه به ارمغان می‌آورد و احساس هویت را در میان شهروندان زنده نگه می‌دارد..

شکل (۷). بارهای عاملی شاخص سرزندگی در آماره t

نتایج حاصل از پژوهش انجام شده توسط شیرازیخت و گودرزی (۱۳۹۹)، که به ارزیابی مسیرهای پیاده در شهر شیراز با رویکرد بهبود حضورپذیری شهروندان بر روی پیاده‌راه‌های چمران، قصرالدشت و حسینی الهاشمی پرداخته و دریافتند که در ارزیابی شاخص‌های مطلوبیت پیاده‌راه‌ها مواردی چون: سرزندگی، نفوذپذیری، خوانایی، ایمنی و امنیت در حضورپذیری افراد دخیل و موثر بوده‌است. این دستاورد با نتایج بدست آمده در این مطالعه همسو می‌باشد.

همانگونه که نتایج تحقیق تقی پور و همکاران (۱۴۰۱)، نشان داد که مهمترین شاخص از نظر شهروندان در پیاده‌راه شهر رشت «طراحی مناسب برای معلولین و سالمندان»، «نورپردازی در شب» و «جانمایی مناسب سطل زباله، آب‌خوری و...» می‌باشند در این پژوهش نیز امتیاز بالای پاسخ دهندگان به این سنج‌ها موید همسویی هر دو مطالعه می‌باشد.

نتایج پژوهشی که توسط پوراحمد و همکاران (۱۴۰۱)، بر روی میدان شهرداری شهر رشت صورت گرفته است نشان داد که حیات شبانه رشت اثرات مثبت و مستقیمی به ترتیب زیر در سرزندگی میدان شهرداری شهر رشت گذاشته است: حیات شبانه در متغیر ایمنی و آرامش امتیاز مستقیم و مثبت ۹۸٪، و در جذابیت با میزان اثر مثبت ۹۹٪، در متغیر فراغت اثر مستقیم و مثبت ۹۵٪ و در متغیر تعامل به میزان ۹۳٪ نقش گذاشته است. این موضوع نشان می‌دهد که بیشترین تاثیر به ترتیب در جذابیت، ایمنی و آرامش، فراغت و تعامل بوده است. با توجه به نتایج بدست آمده در این مطالعه و امتیاز ۳/۴۳ به گویه "امکان نشست شبانه"، امتیاز بالای ۳/۶۴ به گویه "نورپردازی مناسب در شب" و همچنین امتیاز ۳/۶۱ به گویه "ایمنی" این مطلب تایید می‌گردد که توجه به نیازهای شهروندان حتی در طول شب نیز می‌تواند موجب ارتقای سرزندگی فضای شهری گردد و این نتیجه همسویی هر دو مطالعه را بخوبی بیان می‌دارد.

این پژوهش با تحقیق ایسرت و حسن (۲۰۲۰) که نشان داد ساخت خیابان کاربرپسند از دیدگاه کاربران رابطه معناداری با ویژگی‌های فضاهای عمومی در بافت داکا دارد؛ همسو می‌باشد چرا که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد ۶۶ درصد تغییرات

شاخص سرزندگی پیاده‌راه چهارباغ عباسی توسط شاخصهای اجتماع پذیری، راحتی و منظر، کاربری و فعالیت تبیین گردیده‌است که نشان‌دهنده همبستگی شاخص‌های مکان سوم با یکدیگر می‌باشد.

این پژوهش با مطالعه سالاری پور و همکاران (۱۳۹۸) همسو است زیرا در آن تحقیق حس تعلق، حضورپذیری، تعامل پذیری و رضایت از کیفیت محیطی در سطح نسبتاً مناسب قرار دارد. اما نگرش و ارزیابی پروژه‌ها و اتفاقات فرهنگی با توجه به میزان تمایل در مشارکت و برگزاری جشنواره‌ها در سطح نسبتاً پایین قرار دارد و نیازمند برنامه‌ریزی و توجه جدی‌تر می‌باشد و در این پژوهش نیز با توجه به امتیاز ۲/۸۴ از ۴ به گویه مشارکت و برگزاری جشنواره‌ها توسط شهروندان، حاکی از نیاز توجه مدیران شهری به این مهم می‌باشد.

در مطالعه‌ای که حسین آبادی (۱۳۹۹)، انجام داده است از میان شاخص‌های کالبدی فضایی، شاخص‌های تنوع کاربری، پیوستگی و کیفیت پیاده‌رو بر میزان پیاده‌روی تاثیر مثبت دارد اما کیفیت بصری رابطه معناداری با پیاده‌روی افراد ندارد. و این در صورتی است که کیفیت بصری که یکی از گویه‌های شاخص راحتی و منظر در این تحقیق می‌باشد از نظر شهروندان دارای امتیاز ۳/۴۹ از ۴ می‌باشد که وجه تمایز این دو پژوهش با یکدیگر می‌باشد.

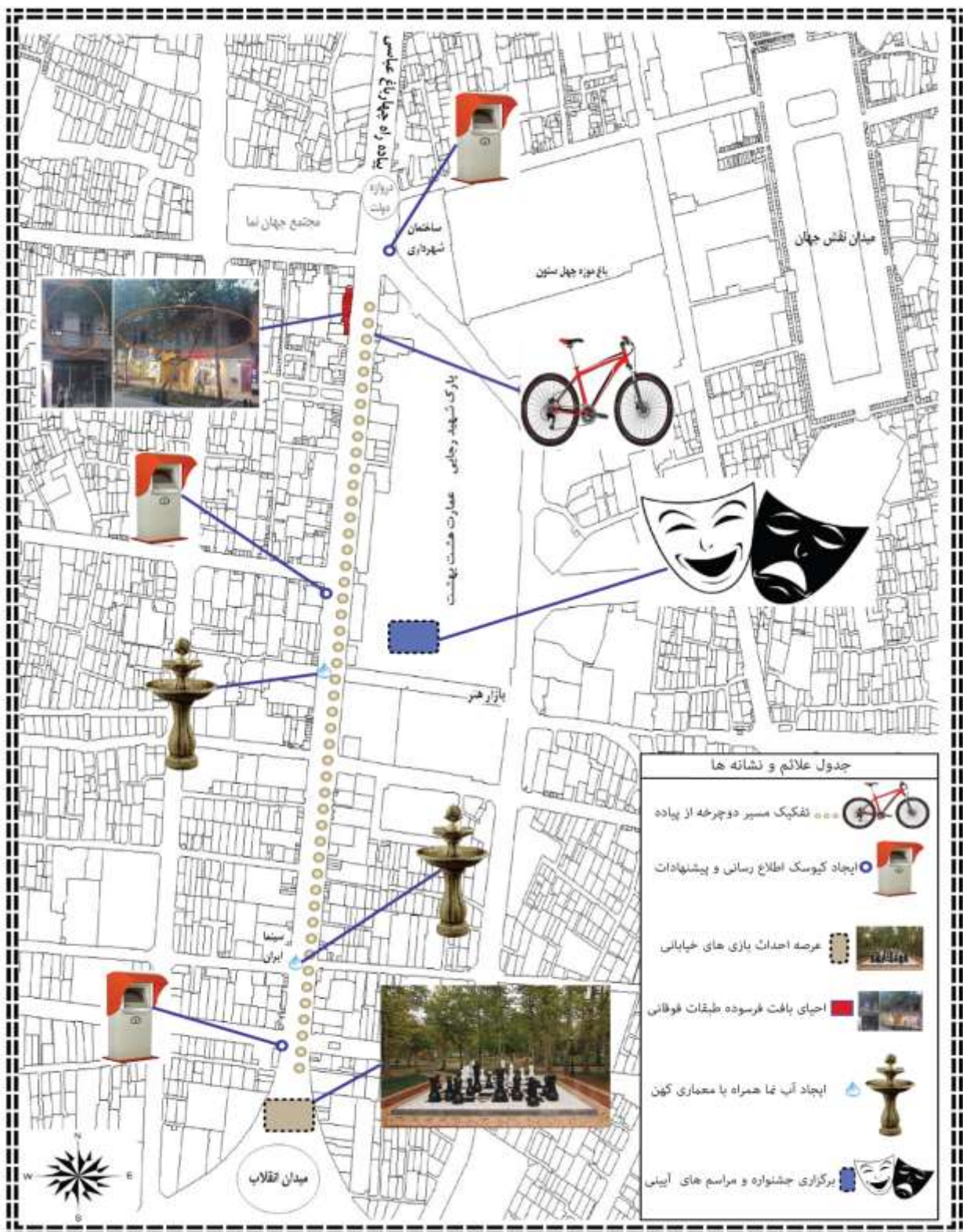
نظر به مطالعه انجام شده توسط حقیقی بروجنی و همکاران (۱۳۹۴)، با موضوع احیای فضاهای شهری با استفاده از کافه‌های فضای باز و بر روی خیابان چهارباغ اصفهان که قبل از پیاده‌راه شدن آن صورت پذیرفته است می‌توان دریافت که وجود کافه‌های روباز در هر دو برهه زمانی تاثیر معنی داری بر حیات آن دارد و از این حیث هر دو تحقیق همسو می‌باشند هر چند در آن تحقیق شاخصهایی مانند بافت اجتماعی نامناسب این خیابان، عدم وجود جاذبه‌های فرهنگی مناسب، شلوغی و ازدحام خیابان، عدم احساس راحتی برای نشستن و به تماشا ایستادن از مشکلات عنوان شده در راستای عدم اقبال گردشگران ذکر شده است که امروزه بواسطه پیاده‌راه شدن تا حدودی مرتفع گردیده است.

نتیجه گیری

فلسفه پیاده‌راه سازی در عصر حاضر پاسخ به مشکلات عدیده ای است که با پیدایش اتومبیل برای بشر امروز بوجود آمده است. روزگاری احداث خیابان‌ها، اتوبان‌ها و بزرگراه‌ها از جمله دستاوردهای قابل دفاع مدیران شهری برای رفع ترافیک شهری محسوب می‌شد اما امروزه مشخص گردیده است که اشتباهی سببی ناپذیر در استفاده از خودروی شخصی، رمقی را برای شهرها باقی نگذاشته و آلودگی هوا هر روز نفس‌ها را تنگ‌تر کرده است تا جایی که تعداد روزهای پاک در کلانشهرها از تعداد انگشتان دستها در طول یک سال فراتر نمی‌رود. برای رفع این مشکل آن گونه که عنوان گردید برنامه ریزان شهری حرکتی نوین را در راستای اهمیت بخشیدن به فضاهای انسانگرا آغاز نمودند تا جایی که امروزه فضاهای شهری و مکان‌های عمومی به دور از هیاهو در دسترس شهرنشینان قرار دارند. از جمله این فضاها می‌توان به پیاده‌راه‌ها اشاره داشت. آنچه در این پژوهش بدان پرداخته شد بررسی تاثیرات مکان‌های سوم مانند پیاده‌راه چهارباغ بر سرزندگی فضاهای شهری است که در صورت مدیریت صحیح، در عصری که همه چیز با سرعت در حال تغییر کردن است و مجالی را برای انسان امروز باقی نگذاشته است، می‌توان با ایجاد فضاهای عمومی مجدداً سرزندگی را به فضاهای شهری بازگرداند. هرچند نتایج بدست آمده و همچنین اجتماع مردمی که هر روز بویژه در پایان هفته از این مکان استفاده می‌کنند؛ نشان می‌دهد که تا چه میزان فضایی که دربرگیرنده ویژگی‌های یک مکان سوم باشد؛ می‌تواند به حضورپذیری و سرزندگی فضای شهری منجر گردد اما وظیفه مدیران و برنامه‌ریزان شهری است که در حفظ سرزندگی فضای پیاده‌راه کوشا باشند و در این میان با طراحی برنامه‌های مدون، ضمن جبران کمبودها و حذف نقصان‌هایی که می‌تواند موفقیت بدست آمده را تحت‌الشعاع قرارداد، سعی نمایند تا هرچه بیشتر به افزایش میزان رضایت‌مندی شهروندان منجر گردد. با این وجود این که در طرح‌های توسعه شهری اصفهان تا چه میزان به این گونه موارد پرداخته شده است موضوعی است که پاسخ به آن نیازمند پیگیری و مطالعه سند توسعه شهری دارد. و همچنین این موضوع که احیای پیاده‌راه از حیث کالبدی تا چه میزان منطبق بر بافت تاریخی و معماری کهن بوده و از نظر باور عمومی، آیا توانسته است رضایت‌کنانی که با این مکان پیوندی عمیق دارند را بدست آورد؛ بی‌شک پرسش‌هایی است که نیازمند مطالعه و تحقیق می‌باشد. با این وجود هرچند همواره محیط‌های شهری و بالاخص در مطالعه اخیر پیاده‌راه چهارباغ در معرض مخاطرات و آسیب‌های اجتماعی قرار دارند و نظر به اینکه وجود متکدیان بعنوان یک معضل جدی باعث کاهش میزان سرزندگی فضای پیاده‌راه می‌گردد نظارت بیشتر

بر محیط پیاده‌راه یکی از راهکارهایی است که می‌تواند موجب بهبود شرایط موجود گردد. از دیگر نکات قابل توجه، وجود بناهای مخروبه در طبقات بالایی ساختمان‌های موجود در جداره پیاده‌راه می‌باشد که باعث کاهش زیبایی بصری می‌گردد. در صورت تعمیر و احیای بافتهای تخریب شده، باعث افزایش زیبایی و جلوه‌های بصری پیاده‌راه می‌گردد. از آنجاییکه زنان بیشتر از مردان در این محیط حضور دارند و از آنجاییکه کودکان همراهان همیشگی مادران هستند توجه به ایجاد مکانی امن برای کودکان به همراه فضایی شاد و مفرح نیازی است که به شدت کمبود آن احساس می‌گردد. اکنون با توجه به مطالب ارائه شده، برخی پیشنهادات طبق شکل ۸ ارائه می‌گردد.

- ایجاد آب نما همراه با طراحی و معماری کهن؛
- مرمت و بازسازی فضاها و بناهای مخروبه و همچنین استفاده بهینه از این فضاها؛
- برگزاری جشن‌هایی که بیشتر جنبه تاریخی توأم با فرهنگ ایرانی باشد. (مانند جشن‌های مخصوص اعیاد باستانی)؛
- ایجاد فضاهایی برای انجام بازی‌های دسته جمعی مانند شطرنج خیابانی؛
- جاری کردن مداوم آب در مسیر طراحی شده همراه با نظافت مستمر؛
- توجه و نظارت ویژه به حضور متکدیان، که باعث سلب آرامش و آسایش می‌گردد.
- برگزاری رویدادهای اصیل و ایرانی بصورت زنده مانند کنسرت‌های موسیقی (سنتی و پاپ) در فضای باز پیاده‌راه تا حجم انبوهی از مردم امکان حضور و استفاده را داشته باشند.
- جداسازی دسترسی مسیر دوچرخه برای حفظ امنیت کودکان، سالمندان و پیاده‌رونده‌ها؛
- احیای کاربری‌ها و مغازه‌های قدیمی که در زمان‌های نه‌چندان دور جزء فضاهای شاخص این مکان بود.
- افزایش کیفیت رستوران‌های فست‌فود و ارائه دهندگان غذاهای خیابانی؛
- ایجاد فضایی برای ارائه و جمع‌آوری نظرات و پیشنهادات مردم؛

شکل (۸). جانمایی طرح و پیشنهادهای بر روی نقشه

منابع

- اجاق، عقیل؛ هرائینی، مصطفی؛ ایمانی، بهاره. (۱۳۹۶). ارزیابی میزان موفقیت پیاده‌راه ۱۷ شهریور و تأثیرات اجتماعی-اقتصادی حاصل از آن، مطالعه تطبیقی: محور قبل و بعد از اجرای طرح پیاده‌راه‌سازی، *مجله علوم جغرافیایی*، ۱۳(۲۶)، ۱۸-۱.
- بیگدلی راد، وحید؛ زرباف نیا، بهاره (۱۴۰۰). ارزیابی عوامل موثر بر مطلوبیت محورهای پیاده شهری (مطالعه موردی: جاده سلامت شهر قزوین). *نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۵(۷۸)، ۸۵-۹۹.
- بهزادفر، مصطفی، ذبیحی، مریم. (۱۳۹۰). راهنمای برنامه‌سازی حوزه‌های شهری در چارچوب توسعه مبتنی بر حمل و نقل عمومی. *باغ نظر*، ۱۸(۸)، ۳۹-۵۰.
- بهزادفر، مصطفی، پهماسبی، ارسلان. (۱۳۹۲). شناسایی و ارزیابی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تعاملات اجتماعی. *باغ نظر*، ۱۰(۲۵)، ۱۷-۲۸.
- پزشکی، بهنام؛ علیجانی، مریم. (۱۳۹۹). بررسی شاخص‌های سرزندگی پیاده‌راه‌ها و خیابان‌های پیاده محور، در مقایسه پیاده‌راه استقلال، استانبول ترکیه و خیابان پیاده محور سی تیر، تهران، ایران، *فصلنامه پژوهشی-تخصصی شهرسازی و معماری هویت محیط*، ۱(۲)، ۴۰-۵۷.
- پوراحمد، احمد؛ کهکی، فاطمه؛ سجودی، مریم. (۱۴۰۱). تحلیل نقش حیات شبانه در ارتقای سرزندگی فضاهای شهری (مطالعه‌ی موردی: میدان شهرداری شهر رشت). *فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۳(۴۹)، ۶۱-۷۶.
- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۴). *راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران*، تهران، شرکت طرح و نشر پیام سیما.
- تقی‌پور، علی اکبر؛ حسن‌زاده باغی، بنیامین؛ احمدی دهرشید، پارسا. (۱۴۰۲). ارزیابی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت پیاده‌راه‌ها براساس دیدگاه شهروندان (مطالعه‌موردی: دو فاز اجراء شده پیاده‌راه شهر رشت). *نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۷(۸۳)، ۳۸-۲۷.
- حیدرزاده، احسان؛ پوریزدانپرست، سید محمد صادق. (۲۰۲۰). سنجش رضایتمندی از کیفیت فضاهای شهری و ارائه راهکارهایی جهت ارتقای آن مطالعه موردی: منطقه گردشگری محور عرفان شیراز، *فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۱(۴۱)، ۶۵-۸۲.
- حسینی، علی، عباس نژاد جلوگیر؛ محسن، اخوان انوری؛ امیررضا؛ سجادی، سیدعلی اکبر. (۱۴۰۰). تحلیل شاخص‌های پیاده‌مداری در بخش مرکزی شهرها، مورد مطالعه: پیاده‌راه صف (سپهسالار) و خیابان سی تیر شهر تهران. *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۹(۲)، ۳۳۵-۳۵۹.
- حسین آبادی، سعید. (۱۴۰۰). تحلیل تأثیر عوامل کالبدی-فضایی بر میزان پیاده‌روی شهروندان، مورد مطالعه: محلات شهر قائن. *نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۵(۷۶)، ۶۹-۸۶.
- حقیقی بروجنی، سمر، یزدانفر، سیدعباس، و بهزادفر، مصطفی. (۲۰۱۵). احیای فضاهای شهری با استفاده از کافه‌های فضای باز، نمونه موردی: خیابان چهارباغ اصفهان. *نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی*، ۳(۲۰)، ۳۱-۴۲.
- داوری، علی؛ رضازاده، آرش. (۱۳۹۳). *مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS*. سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- دانش پور، حمیدرضا، سعیدی رضوانی، نوید، بذرگر، محمد رضا. (۱۳۹۹). ارزیابی امکان قرارگیری شاخص دسترسی در میان شاخص‌های اصلی شکوفایی شهری، مطالعه موردی: شهر شیراز، *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۲(۵۲)، ۴۷۶-۴۵۷.
- سالاری پور، علی اکبر؛ زادصالحی، رامتین؛ مهرجو، مهرداد. (۱۴۰۰). بررسی نقش مکان‌های سوم شهری در توسعه گردشگری؛ مطالعه موردی: پیاده‌راه مرکزی شهر رشت، *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۱۷(۲)، ۹۷-۱۱۵.
- سالاری پور، علی اکبر؛ رضوانی، حمیدرضا؛ مهرجو، مهرداد؛ قربان‌زاده، نگین. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر کیفیت مکان‌های سوم شهری بر حس تعلق شهروندان، مطالعه موردی: پیاده‌راه فرهنگی-تاریخی رشت، *مطالعات شهر ایرانی-اسلامی*، ۳۸(۱۰)، ۳۷-۵۱.
- سلطانی، علی؛ خداپرست، بهاره. (۱۳۸۹). ارزیابی خیابان‌های شهری بر اساس رهیافت انسان‌گرا، نمونه موردی: خیابان سمیه شهر شیراز، *دو فصلنامه معماری و شهرسازی آرمان شهر*، ۵(۳)، ۹۷-۱۱۰.
- شیرازیخت، فاطمه؛ گودرزی، رضوان. (۱۳۹۹). ارزیابی مسیرهای پیاده در شهر شیراز با رویکرد بهبود حضورپذیری شهروندان، مطالعه موردی: پیاده‌راه سلامت چمران، قصرالدشت، حسینی الهاشمی، معماری شناسی، ۱۶(۳)، ۱۱-۱.

- صادقی، نگین؛ حسین، ذبیحی؛ اسلامی، سیدغلامرضا. (۱۳۹۴). مقایسه تطبیقی مکان یابی فضای سوم و نقشه شناختی احساس امنیت در فضای شهری، نمونه موردی: شهر اصفهان، برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، ۱۷(۵)، ۱۴۱-۱۶۴.
- فرازمند، راحله؛ صحنی زاده، مهشید. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل مولفه‌های تاثیرگذار بر سرزندگی از دیدگاه تعاملات اجتماعی در ارزیابی عملکرد فضاهای عمومی شهری، نمونه مطالعاتی: محدوده پارکینگ شهرداری کرمانشاه. مطالعات محیطی هفت حصار، ۶(۲)، ۲۹-۴۲.
- فلاح، محمدصادق؛ کلامی، مریم. (۱۳۸۷). تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۲: ۸۵-۹۸.
- کریمی مشاور، مهرداد؛ نگین تاجی، صمد (۱۳۹۱). طراحی پیاده‌راه‌ها در شهر تهران. با تمرکز بر نیازهای اجتماعی شهر. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران - دانش شهر، شماره ۱۲۳.
- کاشانی‌جو، خشایار (۱۳۹۰). پیاده‌راه‌ها، از مبانی طراحی تا ویژگی‌های کارکردی. تهران: انتشارات آذرخش.
- لنگ، جان. (۱۳۸۳). آفرینش نظریه معماری، ترجمه علیرضا عینی فر، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- محمدی ده چشمه، پژمان. (۲۰۱۹). تحلیلی بر نقش پیاده‌راه‌ها در سرزندگی شهری، مطالعه موردی: خیابان فردوسی شهر اصفهان. جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۶(۱)، ۱۹-۳۸.
- مرتضوی، صبوخا. (۱۳۹۰). بازشناسی پیاده‌راه به عنوان بستری برای گذران اوقات فراغت در شهر. ماهنامه منظر، شماره ۱۲، ۲۸-۱۷.
- ناصری، هاجر؛ صابری، حمید؛ قائد رحمتی، صفر؛ خادم‌الحسینی، احمد. (۱۴۰۰). تبیین نقش مکان‌های سوم در پایداری اجتماعی شهر اصفهان. کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی، ۱۰(۱)، ۲۳۷-۲۱۷.
- Becker, J.-M., Ringle, C.M., Sarstedt, M. and Völckner, F. (2015). How collinearity affects mixture regression results, *Marketing Letters*, 26(4), 643-659.
- Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. *Modern methods for business research*, 295(2), 295-336.
- Cohen, W. M. (2010). Fifty years of empirical studies of innovative activity and performance. *Handbook of the Economics of Innovation*, vol1, 129-213.
- Hair, J.F., Hult, G.T.M., Ringle, C.M., Sarstedt, M. and Thiele, K.O. (2017). Mirror, Mirror on the wall: a comparative evaluation of composite-based structural equation modeling methods, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 45(5), 616-632.
- Israt, A. S., & Hassan, A. S. (2022). User-friendly street-a study on users' perception ranking on physical attributes of pedestrian environment of Dhaka city. *Open House International*, 47(2): 218-234.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: A Division of Random House.
- Lang, J. (2004). *Creation of architectural theory*. Translated by Einifar, A, University of Tehran Press, Tehran.
- Mehta, V. (2014). Evaluating public space. *Journal of Urban design*, 19(1), 53-88.
- Majchrzak, A., Beath, C., Lim, R., & Chin, W. W. (2005). Management client dialogues during information system design to facilitate client learning. *MIS Quarterly Journal*, 29(4), 653-672.
- Nitzl, C. (2016), The use of partial least squares structural equation modelling (PLS-SEM) in management accounting research: Directions for future theory development, *Journal of Accounting Literature*, Vol. 37 No. December, 19-35.
- PPS. (2018). "What Makes a Successful Place?" Retrieved from <https://www.pps.org/article/grplacefeat#comments>.
- Soni, N., & Soni, N. (2016). Benefits of pedestrianization and warrants to pedestrianize an area. *Land use policy*, 57, 139-150.